T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Ekonomi ve Finans Anabilim Dalı

İŞLETMELERDE MALİ ANALİZ İLE FİNANSAL PERFORMANS DEĞERLENDİRMESİ: BİR ÜRETİM İŞLETMESİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Hilal Yaren ÖZASLAN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül ERTUĞRUL

İstanbul – 2025

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Hilal Yaren ÖZASLAN

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : İşletmelerde Mali Analiz İle Finansal Performans Değerlendirmesi: Bir Üretim İşletmesi Örneği

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Ekonomi ve Finans

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 25.06.2025

Sayfa Sayısı : 87

Tez Danışmanları : Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül ERTUĞRUL

Dizin Terimleri : Mali Analiz, Finansal Performans

Türkçe Özet : Bu tez çalışmasında, Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.'nin (Ford Otosan) 2020-2024 yılları arasındaki finansal tabloları, mali analiz yöntemleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Amaç, şirketin finansal durumu ve performansı hakkında kapsamlı bilgi sunmak ve bu doğrultuda sağlıklı sonuçlara ulaşmaktır. Çalışmada, dikey ve yatay analizlerin yanı sıra oran analizleri de uygulanmış; likidite, faaliyet etkinliği, kârlılık ve borçluluk gibi temel göstergeler üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler ışığında, Ford Otosan'ın analiz dönemi boyunca istikrarlı bir büyüme sergilediği, likidite yapısının genellikle güçlü olduğunu ve borç yönetiminde başarılı bir strateji izlediği gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, dönemsel olarak bazı göstergelerde dalgalanmalar yaşandığı ve özellikle bazı yıllarda

faaliyet verimliliğinde düşüşler meydana geldiği de tespit edilmiştir. Çalışmanın sonunda yapılan genel değerlendirme ile birlikte, şirketin mali performansının güçlü ve zayıf yönleri belirlenmiş; gelecek dönemlere yönelik önerilerde bulunulmuştur. Bu tez, özellikle işletmelerin mali analiz süreçlerine katkı sağlamak ve benzer çalışmalar yapmak isteyen araştırmacılara yol gösterici bir kaynak olmayı amaçlamaktadır

Dağıtım Listesi **:** 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Hilal Yaren ÖZASLAN

T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Ekonomi ve Finans Anabilim Dalı

İŞLETMELERDE MALİ ANALİZ İLE FİNANSAL PERFORMANS DEĞERLENDİRMESİ: BİR ÜRETİM İŞLETMESİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Hilal Yaren ÖZASLAN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül ERTUĞRUL

İstanbul – 2025

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hilal Yaren ÖZASLAN

…/…/2025

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Hilal Yaren Özaslan'ın İşletmelerde Mali Analiz ile Finansal Performans Değerlendirmesi: Bir Üretim İşletmesi Örneği adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Ekonomi Finans anabilim dalı, Ekonomi Finans bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan *Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül ERTUĞRUL*

(Danışman)

İmza

Üye *Prof. Dr. Mete BUMİN*

İmza

Üye *Doç. Dr. Hakan ÖZCAN*

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 20..

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu tez çalışmasında, Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.'nin (Ford Otosan) 2020-2024 yılları arasındaki finansal tabloları, mali analiz yöntemleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Amaç, şirketin finansal durumu ve performansı hakkında kapsamlı bilgi sunmak ve bu doğrultuda sağlıklı sonuçlara ulaşmaktır. Çalışmada, dikey ve yatay analizlerin yanı sıra oran analizleri de uygulanmış; likidite, faaliyet etkinliği, kârlılık ve borçluluk gibi temel göstergeler üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler ışığında, Ford Otosan'ın analiz dönemi boyunca istikrarlı bir büyüme sergilediği, likidite yapısının genellikle güçlü olduğunu ve borç yönetiminde başarılı bir strateji izlediği gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, dönemsel olarak bazı göstergelerde dalgalanmalar yaşandığı ve özellikle bazı yıllarda faaliyet verimliliğinde düşüşler meydana geldiği de tespit edilmiştir. Çalışmanın sonunda yapılan genel değerlendirme ile birlikte, şirketin mali performansının güçlü ve zayıf yönleri belirlenmiş; gelecek dönemlere yönelik önerilerde bulunulmuştur. Bu tez, özellikle işletmelerin mali analiz süreçlerine katkı sağlamak ve benzer çalışmalar yapmak isteyen araştırmacılara yol gösterici bir kaynak olmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mali Analiz, Finansal Tablolar, Finansal Performans, Ford Otosan

SUMMARY

In this thesis, the financial statements of Ford Otomotiv Sanayi A.Ş. for the years 2020-2024 are evaluated using financial analysis methods. The aim is to provide comprehensive information about the financial position and performance of the company and to reach healthy conclusions in this direction. In addition to vertical and horizontal analyses, ratio analyses were also applied in the study; evaluations were made on key indicators such as liquidity, operating efficiency, profitability and indebtedness. In the light of the data obtained, it has been observed that Ford Otosan exhibited steady growth throughout the analysis period, its liquidity structure was generally strong and it followed a successful strategy in debt management. However, it was also found that there were periodic fluctuations in some indicators and decreases in operating efficiency, especially in some years. With the general evaluation made at the end of the study, the strengths and weaknesses of the company's financial performance were determined and recommendations were made for future periods. This thesis aims to contribute to the financial analysis processes of enterprises and to be a guiding source for researchers who want to conduct similar studies.

Keywords: Financial Analyses, Financial Statements, Financial Performance, Ford Otosan

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**
SUMMARY ..... **ii**
İÇİNDEKİLER ..... **iii**
KISALTMALAR ..... **vi**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **vii**
GRAFİKLER LİSTESİ ..... **viii**
ÖNSÖZ ..... **ix**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM
MALİ ANALİZ

1.1. Mali Analizin Tanımı ve Önemi 2
1.2. Mali Analizin Tarihçesi 2
1.3. Türkiye'de Mali Analizin Gelişimi 3
1.3.1. 1980-1990 Dönemi 3
1.3.2. 1999-2001 Dönemi 4
1.3.3. 2001 ve Sonrası Dönemi 4
1.3.3.1. Teknolojik Gelişmeler ve Dijitalleşme 4
1.3.3.2. Küresel Ekonomik Faktörler 4
1.4. Mali Tabloların Nitelikleri 5
1.4.1. Anlaşılabilirlik 5
1.4.2. Güvenilirlik 5
1.4.3. İhtiyaca Uygunluk 6
1.4.4. Tutarlılık 6
1.4.5. Karşılaştırılabilirlik 6
1.4.6. Tamlılık 6
1.4.7. Zamanında Sunum 7
1.4.8. Öngörülebilirlik 7
1.4.9. Gerçeklik 7
1.4.10. Bağımsızlık 7
1.4.11. Dengeli Sunum 7
1.4.12. Tartışılabilirlik 7

İKİNCİ BÖLÜM
FİNANSAL TABLOLAR VE PERFORMANS DEĞERLENDİRMESİ

2.1. Finansal Performansın Önemi 8
2.1.1. Gelir ve Kârlılık 8
2.1.2. Likidite ve Nakit Akışı 8

2.1.3. Borçluluk ve Sermaye Yapısı 9
2.1.4. Verimlilik 9
2.1.5. Büyüme Oranları 9
2.2. Temel Finansal Tablolar 9
2.2.1. Bilanço (Finansal Durum Tablosu) 9
2.2.2. Gelir Tablosu 14
2.3. Ek Finansal Tablolar 16
2.3.1. Nakit Akım Tablosu 16
2.3.1.1. İşletme Faaliyetlerinde Nakit Akımı 16
2.3.1.2. Yatırım Faaliyetlerinde Nakit Akımı 16
2.3.1.3. Finansman Faaliyetlerinde Nakit Akımı 16
2.3.2. Fon Akım Tablosu 21
2.3.3. Kar Dağıtım Tablosu 22
2.3.4. Özkaynak Değişim Tablosu 23
2.3.5. Satışların Maliyeti Tablosu 24
2.4. Finansal Tabloların Amacı 25
2.5. Finansal Analiz Türleri 26
2.5.1. İç Analiz 26
2.5.2. Dış Analiz 26
2.5.3. Statik Analiz 26
2.5.4. Dinamik Analiz 26
2.5.5. Yönetim Analizi 27
2.5.6. Yatırım Analizi 27
2.5.7. Kredi Analizi 27
2.6. Finansal Analiz Teknikleri 27
2.6.1. Trend (Eğilim) Analizi 28
2.6.2. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi (Yatay Analiz) 28
2.6.3. Dikey analiz (Yüzde Yöntemi ile Analiz) 29
2.6.3.1. Bilanço Analizi 30
2.6.3.2. Gelir Tablosu Analizi 30
2.6.4. Oran Analizi 30
2.6.4.1. Likidite Oranları 32
2.6.4.1.1. Cari Oran 32
2.6.4.1.2. Asit-Test (Likidite) Oranı 33
2.6.4.1.3. Nakit Oranı 33
2.6.4.2. Finansal Yapı Oranları 33
2.6.4.2.1. Borç Özkaynak Oranı 34
2.6.4.2.2. Özkaynak Oranı 34
2.6.4.2.3. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Oranı 34
2.6.4.3. Faaliyet Oranları 35
2.6.4.3.1. Stok Devir Hızı 35
2.6.4.3.2. Stok Bekleme Süresi 35

2.6.4.3.3. Alacak Devir Hızı 35
2.6.4.3.4. Alacak Tahsil Süresi 36
2.6.4.3.5. Duran Varlık Devir Hızı 36
2.6.4.4. Karlılık Oranları 37
2.6.4.4.1. Brüt Kâr Marjı 37
2.6.4.4.2. Net Kâr Marjı 37
2.6.4.4.3. Faaliyet Kar Marjı 37
2.6.4.4.4. Özkaynak Karlılığı (ROE - Return on Equity) 38
2.6.4.4.5. Aktif Karlılık Oranı 38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ARAŞTIRMA

3.1. Ford Otosan 39
3.2. Ford Otosan'ın Rekabet Avantajları 39
3.3. Ford Otosan'ın Borsa İstanbul'daki Önemi 40
3.4. Otomotiv Sektöründe Faaliyet Gösteren Ford Otosan Şirketi Üzerine Değerlendirme 41
3.4.1. Araştırmanın Veri Seti 41
3.4.2. Araştırmanın Yöntemi 43
3.4.3. Firma Bilanço ve Gelir Tablosu Değerlendirmesi 43
3.4.3.1. Bilanço 43
3.4.3.1.1. Bilanço Değerlendirmesi 44
3.4.3.2. Gelir Tablosu 45
3.4.3.2.1. Gelir Tablosunun Değerlendirmesi 45
3.4.3.3. Bilanço ve Gelir Tablosu Genel Değerlendirme Ve Yorum 47
3.4.3.4. Çalışmada Kullanılan Verilerin Kapsamı 47
3.4.4. Bulgular 47
3.4.4.1. Verilere İlişkin Değerlendirmeler 47
3.4.4.2. Araştırmanın Hipotezleri 56

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
FORD OTOMOTİV SANAYİ A.Ş. VE SEKTÖR ORTALAMA KARŞILAŞTIRMASI

4.1. Sektör Ortalamasının Önemi ve Ortalamaya Dahil Edilen Firmalar Üzerine Değerlendirme 57
4.2. 2023/12 Dönemi Ford Otosan ve Sektör Ortalamsının Karşılaştırması 58
4.3. 2024/09 Dönemi Ford Otosan ve Sektör Ortalamsının Karşılaştırması 61

SONUÇLAR VE ÖNERİLER 64
KAYNAKÇA 68

KISALTMALAR

CO	**:**	Cari Oran
ATO	**:**	Asit Test (Likidite) Oran
NO	**:**	Nakit Oran
ATS	**:**	Alacak Tahsil Süresi
ADH	**:**	Alacak Devir Hızı
SDH	**:**	Stok Devir Hızı
SBS	**:**	Stok Bekleme Süresi
DVDH	**:**	Duran Varlık Devir Hızı
ÖO	**:**	Özkaynak Oranı
BÖO	**:**	Borç Özkaynak Oranı
KVKO	**:**	Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Oranı
BKS	**:**	Brüt Kar Marjı
FKM	**:**	Faaliyet Kar Marjı
NKM	**:**	Net Kar Marjı
ROE	**:**	Özkaynak Karlılığı
ROA	**:**	Aktif Karlılığı
FKO	**:**	Finansal Kaldıraç Oranı
EPS	**:**	Hisse Başına Kar
KAP	**:**	Kamuyu Aydınlatma Platformu
BİST	**:**	Borsa İstanbul

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Ayrıntılı Bilanço Tablosu 10
Tablo 2. Ayrıntılı Gelir Tablosu 15
Tablo 3. Genel Hatlarıyla Nakit Akım Tablosu 16
Tablo 4. Genel Hatlarıyla Fon Akım Tablosu 22
Tablo 5. Genel Hatlarıyla Kar Dağıtım Tablosu 23
Tablo 6. Genel Hatlarıyla Özkaynak Tablosu 24
Tablo 7. Satışların Maliyet Tablosu 25
Tablo 8. Net Satışların Trend Eğilim Analiz Tablosu 28
Tablo 9. Karşılaştırmalı Gelir Tablosu 29
Tablo 10. Karşılaştırmalı Oran Analizi Tablosu 32
Tablo 11. Analize Dâhil Edilen Değişkenler 42
Tablo 12. Ford Otosan 2020-2024 Yılları Arası Bilanço (Özet). 43
Tablo 13. Ford Otosan 2020-2024 Yılları Arası Gelir Tablosu (Özet). 45
Tablo 14. Likidite Oranları 48
Tablo 15. Finansal Yapı Oranları 49
Tablo 16. Karlılık Oranları 50

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Ford Otasan Finansal Oran Analizi.....53

ÖNSÖZ

Çalışmam sürecinde akademik bilgi birikimimi geliştirme imkânı bulmamda katkı sağlayan, değerli görüş ve yönlendirmeleriyle beni destekleyen tez danışmanım Dr Öğr Üyesi Ayşegül Ertuğrul, akademik rehberliğiniz için teşekkürlerimi sunuyorum. Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve deneyimlerini paylaşan tüm hocalarıma ve bu süreçte sabır ve anlayışıyla yanımda olan aileme ve desteklerini her daim hissettiren arkadaşlarıma teşekkür ederim.

GİRİŞ

İşletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmesi, büyüyebilmesi ve rekabet ortamında ayakta kalabilmesi, yalnızca ürün ya da hizmet kalitesine değil, aynı zamanda finansal yönetim becerilerine de bağlıdır. Bu nedenle, işletmelerin mali yapılarının güçlü, kaynak kullanımlarının verimli ve karar alma süreçlerinin sağlıklı olması gerekmektedir. Tüm bu unsurların etkin şekilde değerlendirilebilmesi ise mali analiz ile mümkündür. Mali analiz, bir işletmenin finansal tabloları aracılığıyla elde edilen verileri sistematik biçimde yorumlayarak, işletmenin finansal durumunu ve performansını ortaya koymayı amaçlayan bir yöntemdir. Günümüz ekonomik sisteminde şirketler yalnızca kâr elde etme amacıyla değil, aynı zamanda sürdürülebilirlik, risk yönetimi, şeffaflık ve toplumsal sorumluluk gibi alanlarda da etkin olmak zorundadır. Bu bağlamda mali analiz, sadece geçmiş performansın bir değerlendirmesi değil, aynı zamanda geleceğe yönelik stratejik planlamalarında temelidir. Yatırımcılar, yöneticiler, kredi veren kuruluşlar ve denetleyici otoriteler gibi birçok paydaş, karar alma süreçlerinde mali analiz sonuçlarından faydalanmaktadır. Bu çalışma, Türkiye'nin en köklü ve en büyük sanayi kuruluşlarından biri olan Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.'nin 2020-2024 yılları arasındaki mali tabloları üzerinden kapsamlı bir finansal analiz yapmayı hedeflemektedir. Ford Otosan, otomotiv sektöründe gerek üretim kapasitesi gerekse ihracat hacmi ile dikkat çeken, yerli ve yabancı yatırımcıların yakından takip ettiği bir şirkettir. Tez kapsamında şirketin bilanço, gelir tablosu, nakit akış tablosu gibi temel finansal belgeleri incelenmiştir; dikey, yatay ve oran analizleriyle birlikte işletmenin yıllar içindeki mali performansı değerlendirilmiştir. Ayrıca, finansal analizlerin şirketlerin stratejik karar alma süreçleriyle nasıl entegre olduğu, riskleri nasıl yönettiği ve paydaşlara nasıl güven verdiği de çalışmanın inceleme alanlarından biridir. Ford Otosan gibi büyük ölçekli bir sanayi kuruluşunun mali yapısını değerlendirmek, yalnızca o şirket özelinde değil, aynı zamanda sektör geneline ışık tutacak çıkarımlar yapılmasını da mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı; bir işletmenin mali verilerinin analitik yöntemlerle incelenmesi yoluyla finansal gücünün ve zayıflıklarının ortaya konulması, dönemsel gelişimlerin izlenmesi ve sonuçlara bağlı olarak değerlendirme yapılmasıdır. Tez, hem teorik hem uygulamalı yönüyle, mali analiz konusuna katkı sağlamayı, hem de akademik ve profesyonel çevrelerde yol gösterici bir kaynak olmayı da amaçlanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MALİ ANALİZ

Birinci bölümde mali analiz tanımı, önemi ve mali analizin tarihsel sürecinden bahsedilecektir.

1.1. Mali Analizin Tanımı ve Önemi

Mali analiz, bir şirketin durumunu ve performansını kontrol eden bir değerlendirme sürecidir. Bu süreç, derecelerin, raporların ve diğer finansal verilerin analizine yardımcı olur ve şirketin finansal yapısı ve operasyonel verimliliği hakkında bilgi verir. Mali analiz, kurumsal, finans ve iş alanlarında finansal durumunu değerlendirme sürecidir. Mali analiz, bir şirketin performansını anlamada ve kararlar almada yardımcı olur, bu nedenle mali analiz kavramı, muhasebe ve finansal için sonuca bağlama noktasında gereklidir. İlk Sanayi Devrimi'nden önce ve 19. yüzyılın başında, finansal veriler büyük ölçüde temel ve sınırlıydı. Genel olarak, şirket durumu kullanılarak yalnızca yıllık finansal tablolar (gelir tabloları, bilançolar) ve nakit akışları kullanılmıştır (Özyürek ve Erdoğan, 2011, s. 230-233).

1.2. Mali Analizin Tarihçesi

Mali analiz eski ve ortaçağ zamanlarında ticari ve finansal yönetim genellikle basit bir yapıya sahipti. Devlet ve ticaret aileleri, gelir ve maliyet hesaplarını koruyarak borçlarına ve taleplerine uymaya çalıştı. Ancak, bu anlamda, bu dönemde finansal analiz kavramı yoktu. İlk olarak Ticaret ve kontrol sistemleri olarak yönetildi.

15-17. yüzyılları arasında, mali analiz Rönesans sırasında İtalya'da ticaret ve bankacılığın geliştirilmesi finansal raporlamayı ve hesapları daha sistematik hale getirdi. Bu dönemde, özellikle Venedik ve Floransa gibi ticaret merkezlerinde defter tutma ve muhasebe yöntemleri çok önemliydi. Luca Pacioli muhasebenin babası olarak kabul edildi ve çift muhasebe sistemi geliştirdi. Bu dönemde, bir şirketin mali yapısını izlemek için finansal analiz kullanılmaya başlandı (Avcı ve Yalçın, 2024, s. 398-399).

19. yüzyıllarda, sanayi Devrimi'nin finansal analiz büyük şirketlerde artışa yol açtı. Bu dönemde finansal raporlar hazırlanmalı ve şirketin finansal durumu analiz

edilmelidir. Bankaların ve yatırım şirketlerinin performansını değerlendirmek için bilançolar ve gelir tabloları kullanmaya başlıyor. Bu süre zarfında, finansal analiz dış paydaşlar için önemli bir süreç haline geldi.

Özellikle 20.yüzyılda, ABD ve Avrupa'da finansal analiz ve muhasebe konularında daha da uzmanlaşmışlardır. İç ve dış finansal analiz ve mali raporlama belirlenmiştir. Bu dönemde daha sistematik finansal analiz yöntemleri geliştirilmiştir. Belirli varlıklar, yükümlülükler, gelir, maliyet analizi gibi kavramlar finansal analizde önemli bir pozisyona sahiptir. İşletme likidite, karlılık ve verimlilik gibi performans ölçümleri yaratılmaya başlanmıştır.

20. yüzyılların sonlarına doğru, mali analiz sadece muhasebe ile sınırlı değil, aynı zamanda daha kapsamlı bir stratejik planlama aracı haline geldi. Şirketlerin finansal desteğini sağlamak için çeşitli analitik yöntemler geliştirilmiştir. Mali analiz ilk olarak temel hesaplar ve finansal denetimlerle sınırlı kalmıştır. Ancak zamanla daha sistematik, uzmanlaşmış ve veri odaklı bir analiz haline gelmiştir. Sanayi Devrimi'nde dinamikler edinen bu süreç, dijitalleşme ile daha da büyüme elde ederek, sadece finansal olarak değil, aynı zamanda şirketlerin stratejik ve sürdürülebilir hizmetlerini de değerlendirmek için bir araç haline gelmişti (Gülten ve Özçalık, 2015, s. 7).

1.3. Türkiye'de Mali Analizin Gelişimi

Türkiye'de mali analiz, özellikle son on beş yılda önemli bir gelişim göstermiştir. Ekonomik büyümeyle birlikte finansal piyasalardaki değişiklikler ve dalgalanmalar, mali analiz araçlarının ve yöntemlerinin önemini artırmıştır. Ülkemizde mali analizin gelişimi 3 ana başlık da özetlenebilir:

1.3.1. 1980-1990 Dönemi

Türkiye'de mali analiz, 1980'lerin ortalarına kadar daha sınırlı bir şekilde uygulanıyordu. 1980'ler, Türkiye'nin dışa açılma ve serbest piyasa ekonomisine geçiş süreci ile önemli bir dönüm noktasıydı. Bu dönemde, finansal raporlama ve mali analiz, büyük ölçüde devlet kontrolündeki işletmelerin denetimiyle sınırlıydı. Fakat 1990'lı yıllarda özellikle özel sektörün artması, büyümesi ve yabancı yatırımcıların ülkemizdeki artışı ile birlikte mali analiz, şirketlerin performansını değerlendirme ve finansal sağlıklarını ölçme konusunda daha fazla önem kazanmıştır.

1.3.2. 1999-2001 Dönemi

1999-2001 yılları arasında Türkiye'de yaşanan ekonomik krizler, mali analiz pratiğini daha da güçlendirdi. Krizler sonrası finansal netlik ve denetim ön planda olmaya başladı ve şirketler, Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kurulu gibi düzenleyici kurumlar tarafından finansal raporları daha detaylı ve net bir şekilde sunmaları için düzenlemeler ve kurallar getirdi. Bu dönemde, mali analiz için kullanılan verilerin doğruluğu ve güvenilirliği konusunda önemli adımlar atıldı.

1.3.3. 2001 ve Sonrası Dönemi

2000'li yılların başından itibaren Türkiye, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını kabul etmiştir. Bu düzenlemelerle beraber, Türkiye'deki mali analiz yöntemlerinin daha evrensel ve kıyaslanabilir hale getirmiştir. Getirilen kurallarla Şirketler, uluslararası standartlara uygun mali tablolar sunmak zorunda kalınca, mali analiz için kullanılan metotlar ve raporlar da daha profesyonel hale geldi. Mali analizin, değişen ve gelişen metotlarında teknolojik gelişmeler ve dijitalleşme, küresel ekonomik faktörlerin de önemi büyüktür (Anlı, 2020, s. 37-38).

1.3.3.1. Teknolojik Gelişmeler ve Dijitalleşme

Son yıllarda mali analiz, teknolojik gelişmelerle birlikte hızla değişmeye başladı. Teknolojinin gelişmesiyle, finansal verilerin daha hızlı ve etkin bir şekilde toplanıp analiz edilmesi kolaylaşmıştır. Gelişen yazılımlar, analiz araçları, veriler ve yapay zekâ gibi teknolojiler, şirketlerin mali durumlarını daha doğru bir şekilde değerlendirebilmek için büyük kolaylık sunmuştur. Artık şirketler finansal tablolarını anında güncelleyebilir ve şirketin gelişmesi için daha doğru tahminler yapabilirler (Özçelik Baloğlu, 2023, s. 1191-1192).

1.3.3.2. Küresel Ekonomik Faktörler

Türkiye'nin dış ticaret ilişkilerinin artması ve bunun yanı sıra küresel ekonomik entegre etmesiyle beraber, mali analiz yöntemlerinin önemini daha da artırdı. Küresel ve finansal krizler ve değişen ekonomik şartlar, şirketlerin finansal analizinin önemini vurguladı. Ayrıca, Türkiye'deki büyük şirketler ve holdingler, yatırımcılar için mali analizlerin sonuçlarını daha şeffaf bir şekilde sunmaya başladılar (Çütcü ve Eren, 2018, s. 48-50).

1.4. Mali Tabloların Nitelikleri

Günümüzde mali analizde, yalnızca geleneksel finansal oranlar (likidite, karlılık, borçluluk oranları vb.) değil, aynı zamanda çevresel, sosyal ve yönetişim gibi kriterler de dikkate alınmaktadır. Bu yeni nesil analiz, şirketlerin yalnızca finansal performansını değil, aynı zamanda toplumsal ve çevresel etkilerini de ölçmeyi hedeflemektedir (Sarıkale ve İlter, 2018, s.166-177).

Türkiye'de mali analiz, ekonomik gelişmeleri, büyümesi ve küresel eğilimlerle doğru orantıda sürekli bir evrimleşme halindedir. Bu gelişim, hem şirketler için stratejik kararlar almayı kolaylaştırmış hem de yatırımcıların daha bilinçli ve güvenli yatırım yapmalarını sağlamıştır. Dijitalleşme ve uluslararası standartlara uyum, bu alandaki en önemli gelişim alanlarını oluşturmuştur. Mali analiz, aynı zamanda gelecekteki finansal durumları tahmin etmek ve stratejik kararlar almak için de kullanılır. Mali Tablolar niteliklerine ve tabloların kullanılış amaçlarına hizmet etmesi ve kullanıcılarına yarar sağlaması için bazı nitelikler taşıması gerekmektedir. Bu nitelikler, muhasebenin 12 esas temel ilkesidir. Mali tabloların doğru, güvenilir ve kullanıcılar için yararlı olmasını sağlayan temel bir rehberdir. Her biri, mali bilgilerin doğru bir şekilde iletilmesini ve karar alma süreçlerinde etkili bir rol oynamasını sağlar. Bu sebeple, her mali tabloyu hazırlarken bu ilkelerin dikkate alınması büyük önem taşır. 12 temel ilke sırasıyla açıklanacaktır.

1.4.1. Anlaşılabilirlik

Mali tablolar, kullanıcıların doğru şekilde anlayabilmesi ve yorumlayabilmesi için anlaşılır ve net olmalıdır. Kullanıcılar, finansal bilgileri doğru analiz edebilmek için karmaşık olmayan, açık ve net bilgilerle karşılaşmalıdır. Bir şirket mali tablolarını anlaşılabilir, finansal verilerin sunumunda sadeleştirilmiş ve tutarlı bir dil kullanmış olması gerekmektedir, böylece yatırımcılar ve yöneticiler bu bilgiyi kolayca anlayabilir.

1.4.2. Güvenilirlik

Mali tablolar, doğru, hatasız ve tarafsız bir şekilde hazırlanmalıdır. Böylece kullanıcılar bu verilere incelerken güvenebilmesini sağlar. Mali bilgilerin güvenilir olması için doğru muhasebe bilgilerine dayanarak mali tabloların oluşturulması

gerekir. Ayrıca, bilgilerin doğruluğu, bağımsız denetçiler tarafından onaylanmalıdır. Şirketin finansal tablosunda gösterilen gelirler ve giderler, gerçek işlemler ve belgelerle uyumlu olmalı ve manipülasyona açık olmaması gerekir.

1.4.3. İhtiyaca Uygunluk

Bu tablolar, kullanıcıların karar alırken ihtiyaç duyacağı bütün verileri içermesi gerekmektedir. Yani, sağlanan bilgilerin karar verme süreçlerinde önemli ve anlamlı olması gerekir. Bu, bilginin zamanında sunulması ve şirketin finansal durumu ile ilgili önemli verilerin vurgulanması anlamına gelmektedir. Bir yatırımcı, bir şirketin nakit akış tablosunda yer alan bilgiye odaklanabilir, bu bilgi ile şirketin gelecekteki likidite durumunu anlamasına yardımcı olacaktır.

1.4.4. Tutarlılık

Mali tablolar, zaman içinde tutarlı bir şekilde hazırlanmalıdır. Muhasebe ilkeleri, yöntemler ve sunum şekilleri her dönemde kullanılarak karşılaştırılabilir olması sağlanmalıdır. Bu, kullanıcıların geçmiş dönem verileri ile mevcut dönemin verilerini kıyaslayabilmesini mümkün kılar. Şirketler, bir dönemde hesaplamada belirli bir yöntemi kullanıyorsa eğer bir sonraki dönemde de aynı yöntemi kullanmalıdır, aksi takdirde karşılaştırma yapılması zorlaşır.

1.4.5. Karşılaştırılabilirlik

Mali tablolar, farklı dönemler ya da farklı şirketler arasında karşılaştırılabilir olmalıdır. Kullanıcılar, bir şirketin finansal performansını diğer şirket ile karşılaştırırken tutarlı ve benzer ölçütler kullanmalıdır. Şirketlerin mali tabloları, genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine (GAAP) uygun olmalı, böylece farklı şirketlerin finansal tabloları birbirleriyle kıyaslanabilir hale gelir.

1.4.6. Tamlılık

Mali tablolar, finansal durumu tam olarak yansıtacak şekilde tüm gerekli bilgileri içermelidir. Hiçbir önemli bilgi eksik olmamalıdır. Bir şirketin bilançosunda tüm varlıklar, borçlar ve özkaynaklar doğru bir şekilde belirtilmeli, ek olarak açıklamalar ve dipnotlar da olmalıdır.

1.4.7. Zamanında Sunum

Mali tablolar, karar alıcıların ihtiyaç duyduğu verileri gerekli zaman diliminde sunulmalıdır. Erken veya geç sunulan mali tablolar, finansal kararların verimli bir şekilde alınmasını engeller. Bir şirket mali veri tablolarını, dönem bitiminden sonra makul bir süre içinde yayımlamalıdır.

1.4.8. Öngörülebilirlik

Mali tablolar, kullanıcıların gelecekteki finansal sonuçlar hakkında tahminlerde bulunması konusunda yardımcı olmalıdır. Geçmiş performansın doğru bir şekilde analiz edilmesi, gelecekteki performans hakkında yatırımcılara ipuçları verebilir.

1.4.9. Gerçeklik

İşlemlerin hukuki boyutu yerine ekonomik gerçekliği esas alınarak muhasebe yapılmalıdır. Bu ilkede, işlemlerin yüzeysel veya teknik tanımlamalarından ziyade, işlemlerin ekonomik anlamının doğru şekilde yansıtılmasını sağlar.

1.4.10. Bağımsızlık

Mali tablolar, kişisel görüşlerden veya çıkar çatışmalarından etkilenmeden, nesnel bir şekilde hazırlanmalıdır. Bu, bağımsız denetim süreçleriyle sağlanır. Bir şirket, finansal tabloları, yöneticilerin veya hissedarların kişisel çıkarlarına hizmet etmeden, yalnızca gerçek ve doğru verilere dayanarak hazırlanmalıdır.

1.4.11. Dengeli Sunum

Mali tabloların hazırlanmasındaki maliyetlerle elde edilecek fayda arasında bir denge olmalıdır. Fazla ayrıntıya girilmesi, maliyetleri artırabilir, ancak gereksiz bilgi yüklemesi de karar alıcıları zorlayabilir. Bu sebeple şirketin finansal durumu hakkında temel bilgileri sunmak yeterliyse, aşırı derecede detaylı raporlar hazırlamanın maliyeti, faydasından fazla olabilir.

1.4.12. Tartışılabilirlik

Mali tabloların içerdiği bilgiler, bağımsız denetçiler veya uzmanlar tarafından doğrulanabilir olmalıdır. Bir şirketin gelirleri, makbuzları, faturaları ve diğer belgeleri doğrulanabilir olmalı ve muhasebe kayıtlarıyla uyumlu olmalıdır (Bayrak, 2011, s. 9-13).

İKİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL TABLOLAR VE PERFORMANS DEĞERLENDİRMESİ

Bu bölümde, finansal tablolar incelenecektir. Finansal tablolar ile finansal değerlendirmeler yaparak şirketlerin değerini belirlemek için kullanılan teorik yaklaşımlar, matematiksel modeller, temel analizler tablo ve grafikler yardımıyla anlatılmaya çalışılmıştır.

2.1. Finansal Performansın Önemi

Finansal performans, şirketlerin belirli bir dönemde ne kadar mali hedeflerine ulaştığını bizlere gösterir. Şirketin kârlılığı, gelirleri, giderleri, varlıkları, borçları ve nakit akışı gibi unsurlar değerlendirilerek ölçülür. Şirketin finansal sağlığını ve etkinliğini ortaya koyar. İşletmelerin mali durumlarını ve faaliyet sonuçlarını değerlendirmek için kullanılan temel kavramlardan biridir. Hem iç (yönetim, hissedarlar) hem de dış (yatırımcılar, bankalar, devlet kurumları) paydaşlar açısından büyük önem taşır. Finansal performans, bir işletmenin belirli bir dönemde kaynaklarını ne kadar verimli kullandığını, mali hedeflerine ne ölçüde ulaştığını ve sürdürülebilir kârlılık sağlayıp sağlamadığını ortaya koyan analizlerin bütünüdür. Bu performans; gelir, gider, kâr, varlıklar, borçlar, öz sermaye ve nakit akışı gibi finansal veriler aracılığıyla ölçülür (Aytekin ve Erol, 2018, s. 870).

2.1.1. Gelir ve Kârlılık

Bu alan, bir şirketin satışlarından ne kadar gelir elde ettiğini ve bu gelirin ne kadarının kâra dönüştüğünü gösterir. Brüt kâr, faaliyet kârı ve net kâr gibi ölçütlerle şirketin iş modelinin ne kadar kazançlı olduğu değerlendirilir. Aynı zamanda net kâr marjı, özkaynak kârlılığı (ROE) ve aktif kârlılığı (ROA) gibi oranlarla şirketin kârlılığının ne derece verimli olduğu analiz edilir

2.1.2. Likidite ve Nakit Akışı

Bir işletmenin kısa vadeli yabancı kaynaklarını karşılayıp karşılayamayacağını gösteren bir başka önemli alan ise likidite ve nakit akışıdır. Şirketin kasasına giren ve çıkan nakit miktarlarını değerlendirilecek alandır.

2.1.3. Borçluluk ve Sermaye Yapısı

Şirketin ne kadar borç kullandığını ve bu borçların ne kadarının kısa vadeli veya uzun vadeli olduğunu inceler. Finansal oranları ve borç/öz sermaye oranı gibi göstergeler, şirketin ne kadar risk aldığını ve bu riskin sürdürülebilir olup olmadığını ortaya koyar.

2.1.4. Verimlilik

Şirketin elindeki kaynakları ne kadar etkili ve verimli kullandığını gösteren veridir. Verimlilik, varlık kullanımın da; Varlık devir hızı, stok devir hızı, alacak tahsil süresi önemli rol oynar.

2.1.5. Büyüme Oranları

Şirketin zaman içindeki gelişimini ve gelecekte nasıl bir rol oynayacağını gösterir. Satış ve kâr büyüme oranları, şirketin büyüme hızını ortaya koyarken; sürdürülebilir kârlılık ve yatırım geri dönüş oranları da bilgi verir (Kıran ve Parlayan, 2024, s. 39-40).

2.2. Temel Finansal Tablolar

Finansal tablolar, bir işletmenin finansal durumunu ve finansal performansını değerlendirmek için kullanılan en önemli araçlardır. Bu tablolar, şirketlerin finansal sağlığı, kârlılığı, likiditesi ve borç ödeme kapasitesi hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlar. Temel finansal tablolar, yatırımcılar, yöneticiler, kredi verenler ve diğer paydaşlar için karar verme süreçlerini destekler. 4 temel mali tablo detaylıca anlatılacaktır (Örerler, 2005. s. 2-5).

2.2.1. Bilanço (Finansal Durum Tablosu)

Bilanço, bir şirketin belirli bir tarih itibariyle sahip olduğu varlıkları, borçlarını ve özkaynaklarını gösteren bir veridir. Bu tablo, şirketin finansal durumunu bir anlık olarak yansıtır ve şirketin ne kadar borçlu ve ne kadar özkaynağa sahip olduğunu gösterir.

Varlıklar, şirketin sahip olduğu tüm ekonomik değerleri ifade eder. Varlıklar, Dönen Varlıklar ve Duran Varlıklar olmak üzere iki ana kategoriye ayrılır.

- ***Dönen Varlıklar:*** Kısa vadeli varlıklar olup, bir yıl ve daha kısa sürede nakde çevrilebilecek veya harcama yapılacak varlıklardır (nakit, alacaklar, stoklar).
- ***Duran Varlıklar:*** Uzun vadeli varlıklardır, ve bir yıldan daha uzun sürelerde nakde çevrilemeyecek varlıklardır (gayrimenkuller, makineler, uzun vadeli yatırımlar).

Kaynaklar, şirketin varlıklarını finanse etmek için kullandığı sermaye ve borçları ifade eder. Kaynaklar, Kısa vadeli yabancı kaynaklar, uzun vadeli yabancı kaynaklar ve özkaynaklar olmak üzere üç ana kategoriye ayrılır.

- ***Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar:*** Bir yıl içinde ödenmesi gereken borçlardır. (ticari borçlar, kısa vadeli krediler).
- ***Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar:*** Bir yıldan uzun vadeli borçlardır. (uzun vadeli krediler, tahviller).
- ***Özkaynaklar (Sermaye):*** Şirketin sahiplerinin şirkete koydukları sermaye ve şirketin kârından oluşan değeri ifade eder. Şirketin finansal gücünü ve sahiplerinin şirkete olan paylarını gösterir (Yılmaz, 2009, s. 148-150).

Tablo 1. Ayrıntılı Bilanço Tablosu

AKTİF (VARLIKLAR) **PASİF (KAYNAKLAR)**

I.DÖNEN VARLIKLAR	Önceki Dönem	Cari Dönem	**III.KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR**	Önceki Dönem	Cari Dönem
Hazır Değerler Kasa Alınan Çekler Bankalar Verilen Çekler ve Ödenme Emirleri (-) Diğer Hazır Değerler **Menkul Kıymetler** Hisse Senetleri Özel Kesim Tahvil, Senet ve Bonoları Kamu Kesimi Tahvil, Senet ve Bonoları Diğer Menkul Kıymetler Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-) **Ticari Alacaklar** Alıcılar Alacak Senetleri			**Mali Borçlar** Banka Kredileri Uzun Vadeli Yabancı Kredilerin Anapara Taksitleri ve Faizleri Tahvil, Anapara, Borç, Taksitle Faizleri Çıkarılmış Bonolar ve Senetler Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler Menkul Kıymetler İhraç Farkı (-) Diğer Mali Borçlar **Ticari Borçlar** Satıcılar Borç Senetleri Borç Senetleri Reeskontu(-) Alınan Depozito ve Teminatlar		

Alacak Senetleri Resskontu (-) Verilen Depozito ve Tazminatlar Diğer Ticari Alacaklar (I) Şüpheli Ticaret Alacaklar Karşılığı (-) **Diğer Alacaklar** Ortaklardan Alacaklar İştiraklerden Alacaklar Bağlı Ortaklardan Alacaklar Personelden Alacaklar Diğer Çeşitli Alacaklar Diğer Alacak Senetleri Resskontu (-) Şüpheli Diğer Alacaklar Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı (-) **Stoklar** İlk Madde ve Malzeme Yarı Mamuller Mamuller Ticari Mallar Diğer Stoklar Stok Değer Düşüklüğü Karşılığı (-) Verilen Sipariş Avansları Yıllara Yaygın İnşaat ve Onarım Maliyetleri (I) Taşeronlara Verilen Avanslar (2) **Gelecek Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları** Gelecek Aylara Ait Giderler Gelir tahakkukları **Diğer Dönen Varlıklar** Devreden KDV İndirilecek KDV Diğer KDV Peşin Ödenen Vergiler İş Avansları (I) Personel Avansları Sayım ve Tesellüm Noksanları		Diğer Ticari Borçlar (I) **Diğer Borçlar** Ortaklara Borçlar İştiraklere Borçlar Bağlı Ortaklıklara Borçlar Personele Borçlar Diğer Çeşitli Borçlar Diğer Borç Senetleri Reeskontu (-) Alınan Avanslar Yıllara Yaygın İnşaat ve onarım Hak edişleri Bedelleri (I) **Ödenecek Vergi ve Yükümlülükler** Ödenecek Vergi ve Fonlar Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintileri Vadesi Geçmiş, Ertelenmiş ve Taksitlendirilmiş veya Diğer Yüküm. Diğer Yükümlülükler **Borç ve Gider Karşılıkları** Dönem Karı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları Dönem Karının Peşin Ödenen Vergi ve Diğer Yükümlülükleri (-) Kıdem Tazminatı Karşılığı Diğer Borç ve Gider Karşılıkları **Gelecek Aylara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları** Gelecek Aylara Ait Gelirler Gider Tahakkukları Diğer Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Hesaplanan KDV Diğer KDV Merkez ve Şubeler Cari Hesabı (I) Sayım ve Tesellüm Fazlaları Diğer Çeşitli Yabancı Kaynaklar **KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI**	

Diğer Çeşitli Dönen Varlıklar Diğer Dönen Varlıklar Karşılığı (-) **DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI** **II. DURAN VARLIKLAR** **Ticari Alacaklar** Alıcılar Alacak Senetleri Alacak Senetleri Reeskontu (-) Verilen Depozito ve Teminatlar Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-) **Diğer Alacaklar** Ortaklardan Alacaklar İştiraklerden Alacaklar Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar Personelden Alacaklar Diğer Çeşitli Alacaklar Diğer Alacak Senetleri Karşılığı (-) **Mali Duran Varlıklar** Bağlı Menkul Kıymetler Bağlı Menkul Kıymetler Değer Düşüklüğü Karşılığı (-) İştirakler İştiraklere Sermaye Taahhütleri (-) İştirakler Sermaye Payları Değer Düşüklüğü Karşılığı (-) Bağlı Ortaklıklar Bağlı Ortaklıklara Sermaye Taahhüt(-) Bağlı Ortaklıkların Sermaye Payları Değer Düşüklüğü Karşılığı (-) **Maddi Duran Varlıklar** Arazi ve Arsalar Yer altı ve Yerüstü Düzenleri Binalar		**IV.UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR** **Mali Borçlar** Banka Kredileri Çıkarılmış Tahviller Çıkarılmış Diğer Menkul Kıymetler Menkul Kıymetler İhraç Farkı (-) Diğer Mali Borçlar **Ticari Borçlar** Satıcılar Borç Senetleri Borç Senetleri Reeskontu(-) Alınan Depozito ve Teminatlar Diğer Ticari Borçlar **Diğer Borçlar** Ortaklara Borçlar İştiraklere Borçlar Bağlı Ortalıklara Borçlar Diğer Çeşitli Borçlar Diğer Borç Senetleri Reeskontu (-) Kamuya Olan Ertelenmiş ve Taksitlendirilmiş Borçlar **Alınan Avanslar** **Borç ve Gider Karşılıkları** Kıdem Tazminatı Karşılıkları Diğer Borç ve Gider Karşılıkları **Gelecek Yıllara Ait Gelirler ve Gider Tahakkukları** Gelecek Yıllara Ait Gelirler Gider Tahakkukları **Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar** Gelecek Yıllara Ertelenen veya Terkin Edilecek KDV Diğer Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar **UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI** **V. ÖZKAYNAKLAR** **Ödenmiş Sermaye**	

Tesis, Makine ve Cihazlar Taşıtlar Demirbaşlar Diğer Maddi Duran Varlıklar Birikmiş Amortismanlar (-) Yapılmakta Olan Yatırımlar Verilen Avanslar **Maddi Olmayan Duran Varlıklar** Haklar Şerefiye Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri Araştırma ve Geliştirme Giderleri Özel Maliyetler Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar Birikmiş Amortismanlar (-) Verilen Avanslar **Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar** Arama Giderleri Hazırlık ve Geliştirme Giderleri Diğer Özel Tükenmeye Tabi Varlıklar Birikmiş Tükenme Payları (-) Verilen Avanslar **Gelecek Yıllara Aylara Ait Giderler ve Gelir Tahakkukları** Gelecek Yıllara Ait Giderler Gelir Tahakkukları **Diğer Duran Varlıklar** Gelecek Yıllarda İndirilecek KDV Diğer KDV Peşin Ödenen Vergiler ve Fonlar (I) Diğer Çeşitli Duran Varlıklar **DURAN VARLIKLAR TOPLAMI** **AKTİF**		Sermaye Ödenmemiş Sermaye (-) Sermaye Yedekleri Hisse Senedi İhraç Primleri Hisse Senedi İptal Karları MDV Yeniden Değerleme Artışları İştirakler Yeniden Değerleme Artışları Diğer Sermaye Yedekleri **Kar Yedekleri** Yasal Yedekler Statü Yedekler Olağanüstü Yedekler Diğer Kar Yedekler Özel Fonlar **Geçmiş Yıllar Karları** Geçmiş Yıllar Zararları (-) Dönem Net Karı (Zararı) **ÖZ KAYNAKLAR TOPLAMI** **PASİF (KAYNAKLAR) TOPLAMI**	

(VARLIKLAR) TOPLAMI			

Kaynak: (Çetiner, 2010, s. 65-69)

2.2.2. Gelir Tablosu

Gelir tablosu, belirli bir dönemde şirketin gelirlerini, giderlerini ve net kârını gösteren bir mali tablodur. Bu tablo, şirketin kârlılığını ve finansal performansını ölçmeye yardımcı olur.

- **Gelirler:** Şirketin satışlardan elde ettiği tüm gelirler, diğer gelirler ve finansal kazanç gelirleri olarak sınıflandırılır.

- **Giderler:** Şirketin faaliyetleri sırasında yaptığı tüm maliyetler ve harcamalar. Giderler arasında malzeme maliyetleri, işçilik giderleri, kira ve pazarlama giderleri yer alır.

Net Kar/Zarar Şirketin gelirlerinden tüm giderleri çıkardığında elde edilen sonuçtur. Eğer gelirler giderlerden fazla ise net kâr, giderlerden fazla ise net zarar söz konusu olur (Çalışkan, 2022, s.559-561; Bayri, 2010, s. 101-102; Azgın ve Başar, 2016, s. 781-783).

Tablo 2. Ayrıntılı Gelir Tablosu

A-BRÜT SATIŞLAR Yurtiçi Satışlar Yurtdışı Satışlar Diğer Gelirler	ÖNCEKİ DÖNEM	CARİ DÖNEM
B-SATIŞ İNDİRİMLER (-) Satışlar İadeler (-) Satış İskontoları (-) Diğer İndirimler (-) **C-NET SATIŞLAR** **D-SATIŞLARIN MALİYETİ (-)** Satılan Mamuller Maliyeti (-) Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-) Satılan Hizmet Maliyeti (-) Diğer Satışların Maliyeti (-) **BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI** **E-FAALİYET GİDERLERİ (-)** Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-) Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri (-) Genel Yönetim Giderleri (-) **FAALİYET KARI VEYA ZARARI** **F.DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR** İştiraklerden Temettü Gelirleri Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri Faiz Gelirleri Komisyon Gelirleri Konusu Kalmayan Karşılıklar Faaliyetle İlgili Diğer Olağan Gelir ve Karlar **G.DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR (-)** Reeskont Faiz Giderleri Komisyon Giderleri Karşılık Giderleri Diğer Olağan Gider ve Zararlar **H.FİNANSMAN GİDERLERİ (-)** Kısa Vadeli Borçlanma Giderleri (-) Uzun Vadeli Borçlanma Giderleri (-) **OLAĞAN KAR VEYA ZARAR** **I. OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR** Önceki Dönem Gelir ve Karları Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar **J.OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-)** Çalışmayan Kısım Gider ve Zararlar (-) Önceki Dönem Gider ve Zararlar (-) Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-) **DÖNEM KARI VEYA ZARARI K.DÖNEM KARI VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜR KARŞILIKLARI (-)** **DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI**		

Kaynak: (Çetiner, 2010, s. 84)

2.3. Ek Finansal Tablolar

Ek finansal tablolar kendi içerisinde Satışların Maliyeti Tablosu, Fon Akım Tablosu, Nakit Akım Tablosu, Kar Dağıtım Tablosu ve Öz Kaynaklar Değişim Tablosu olmak üzere 5'e ayrılmaktadır.

2.3.1. Nakit Akım Tablosu

Nakit akım tabloları, şirketin belirli bir dönemdeki nakit giriş ve çıkışlarını gösterir. Bu tablo, şirketin nakit yönetimini, likidite durumunu ve finansal sağlığını değerlendirmek için, nakit akım tabloları kritik öneme sahiptir (Kısakürek ve Demir, 2006, s. 201-205). Nakit akım tablosu üç ana bölümden oluşmaktadır:

2.3.1.1. İşletme Faaliyetlerinde Nakit Akımı

Şirketin ana faaliyetlerinden elde edilen nakit girişleri ve çıkışları. Şirketin günlük operasyonlarının ne kadar nakit ürettiğini gösterir.

2.3.1.2. Yatırım Faaliyetlerinde Nakit Akımı

Şirketin varlık alımları ve satışları, uzun vadeli yatırımlar ve diğer yatırım işlemlerinden elde edilen nakit akışlarıdır.

2.3.1.3. Finansman Faaliyetlerinde Nakit Akımı

Şirketin finansal işlemlerinden (borçlanma veya sermaye artışı) elde ettiği nakit akışlarıdır.

Nakit akım tablosu, bir şirketin faaliyetlerinden ne kadar nakit ürettiğini, yeni yatırımlar için ne kadar nakit harcadığını ve borç ödeme faaliyetleri sırasında ne kadar nakit kullandığını gösterir. Şirket yöneticileri dışında, yatırımcılar ve yatırım yapmak isteyen kullanıcılar için büyük öneme sahiptir (Kısakürek, Tüfekçi, 2022, s.248-249).

Tablo 3. Genel Hatlarıyla Nakit Akım Tablosu

Dönen Varlıklar
Nakit ve Nakit Benzerleri
Gayrimenkul Projeleri Kapsamında Açılan Nakit Hesapları
Finansal Yatırımlar

Teminata Verilen Finansal Varlıklar
Ticari Alacaklar
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Hesabı
Diğer Alacaklar
Müşteri Sözleşmelerinden Doğan Varlıklar
İmtiyaz Sözleşmelerine İlişkin Finansal Varlıklar
Türev Araçlar
Stoklar
Proje Halindeki Stoklar
Canlı Varlıklar
Peşin Ödenmiş Giderler
Ertelenmiş Sigortacılık Üretim Giderleri
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar
Nakit Dışı Serbest Kullanılabilir Teminatlar
Diğer Dönen Varlıklar
Satış Amacıyla Elde Tutulan Duran Varlıklar
Ortaklara Dağıtılmak Üzere Elde Tutulan Duran Varlıklar
Toplam Dönen Varlıklar
Duran Varlıklar
Finansal Yatırımlar
İştirakler, İş Ortaklıkları ve Bağlı Ortaklıklardaki Yatırımlar

Ticari Alacaklar
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Alacaklar
Diğer Alacaklar
Müşteri Sözleşmelerinden Doğan Varlıklar
İmtiyaz Sözleşmelerine İlişkin Finansal Varlıklar
Türev Araçlar
Stoklar
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlar
Canlı Varlıklar
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller
Proje Halindeki Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller
Maddi Duran Varlıklar
Kullanım Hakkı Varlıkları
Maddi Olmayan Duran Varlıklar
Peşin Ödenmiş Giderler
Ertelenmiş Vergi Varlığı
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Duran Varlıklar
Nakit Dışı Serbest Kullanılabilir Teminatlar
Diğer Duran Varlıklar
Toplam Duran Varlıklar
Toplam Varlıklar
Kısa Vadeli Yükümlülükler

Finansal Borçlar
Diğer Finansal Yükümlülükler
Ticari Borçlar
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar
Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar
Diğer Borçlar
Müşteri Sözleşmelerinden Doğan Yükümlülükler
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlardan Yükümlülükler
Türev Araçlar
Devlet Teşvik ve Yardımları
Ertelenmiş Gelirler
Dönem Kârı Vergi Yükümlülüğü
Kısa Vadeli Karşılıklar
Diğer Kısa Vadeli Yükümlülükler
Satış Amaçlı Sınıflandırılan Varlık Gruplarına İlişkin Yükümlülükler
Ortaklara Dağıtılmak Üzere Elde Tutulan Varlık Gruplarına İlişkin Yükümlülükler
Toplam Kısa Vadeli Yükümlülükler
Uzun Vadeli Yükümlülükler
Finansal Borçlar
Diğer Finansal Yükümlülükler
Ticari Borçlar
Finans Sektörü Faaliyetlerinden Borçlar

Çalışanlara Sağlanan Faydalar Kapsamında Borçlar
Diğer Borçlar
Müşteri Sözleşmelerinden Doğan Yükümlülükler
Devlet Teşvik ve Yardımları
Özkaynak Yöntemiyle Değerlenen Yatırımlardan Yükümlülükler
Türev Araçlar
Devlet Teşvik ve Yardımları
Ertelenmiş Gelirler
Uzun vadeli Karşılıklar
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Borçlar
Ertelenmiş Vergi Yükümlülüğü
Diğer Uzun Vadeli Yükümlülükler
Toplam Uzun Vadeli Yükümlülükler
Özkaynaklar
Ana Ortaklığa Ait Özkaynaklar
Ödenmiş Sermaye
Sermaye Düzeltme Farkları
Birleşme Denkleştirme Hesabı
Pay Sahiplerinin İlave Sermaye Katkıları
Sermaye Avansı
Geri Alınmış Paylar (-)
Karşılıklı İştirak Sermaye Düzeltmesi (-)

Paylara İlişkin Primler (İskontolar)
Ortak Kontrole Tabi Teşebbüs veya İşletmeleri İçeren Birleşmelerin Etkisi
Pay Bazlı Ödemeler (-)
Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılmayacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler (Giderler)
Kâr veya Zararda Yeniden Sınıflandırılacak Birikmiş Diğer Kapsamlı Gelirler (Giderler)
Kârdan Ayrılan Kısıtlanmış Yedekler
Diğer Özkaynak Payları
Diğer Yedekler
Ödenen Kâr Payı Avansları (Net) (-)
Geçmiş Yıllar Kâr/Zararları
Dönem Net Kâr/Zararı
Azınlık Payları
Toplam Özkaynaklar
Toplam Kaynaklar
Hedge Dahil Net Yabancı Para Pozisyonu

Kaynak: (Canan, 2024, s. 29-34).

2.3.2. Fon Akım Tablosu

Fon akım tablosu, belirli bir dönemde işletmenin faaliyetlerini finanse etmek için sağladığı kaynakları ve bu kaynakların nasıl kullanıldığını gösterir. Bu tablo, finansal durumdaki değişimleri açıklamak ve değerlendirmek için kullanılır (Karadeniz, Koşan, Beyazgül ve Dalak, 2016 s. 259-260).

Tablo 4. Genel Hatlarıyla Fon Akım Tablosu

	ÖNCEKİ DÖNEM	CARİ DÖNEM
A. FON KAYNAKLARI		
1. Faaliyetlerden Sağlanan Kaynaklar		
Olağan Kâr		
Amortismanlar (+)		
Fon Çıkışı Gerektirmeyen Diğer Giderler (+)		
Fon Girişi Sağlamayan Gelirler (-)		
2. Olağandışı Faaliyetlerden Sağlanan Kaynaklar		
Olağandışı Kâr		
Fon Çıkışı Gerektirmeyen Diğer Giderler (+)		
Fon Girişi Sağlamayan Gelirler (-)		
3. Dönen Varlıklar Tutarındaki Azalışlar		
4. Duran Varlıklar Tutarındaki Azalışlar		
5. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlar		
6. Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Artışlar		
7. Sermaye Artırımı		
8. Hisse Senetleri İhraç Primleri		
B. FON KULLANIMLARI		
1. Faaliyetlerle İlgili Kullanımlar		
Olağan Zarar		
Amortismanlar (+)		
Fon Çıkışı Gerektirmeyen Diğer Giderler (+)		
Fon Girişi Sağlamayan Diğer Gelirler (-)		
2. Olağandışı Faaliyetlerle İlgili Kullanımlar		
Olağandışı Zarar		
Fon Çıkışı Gerektirmeyen Giderler (+)		
Fon Girişi Sağlamayan Gelirler (-)		
3. Ödenen Temettüler		
Bir Önceki Dönem Kârından Ödenen		
Yedeklerden Dağıtılan		
4. Dönen Varlıklar Tutarındaki Artışlar		
5. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Azalışlar		
6. Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklardaki Azalışlar		
7. Sermayedeki Azalışlar		

Kaynak: (Karadeniz vd. 2016 s. 259-260).

2.3.3. Kar Dağıtım Tablosu

Kar dağıtım tabloları şirketlerin dönem karının nasıl dağıtıldığını veya karın nasıl kullanılacağını gösteren tablolardır. Ödenecek vergiler, ortaklara dağıtılacak kar payları gibi bilgiler de bu tabloda yer alır (Güçlü, 2015, s. 275-278).

Tablo 5. Genel Hatlarıyla Kar Dağıtım Tablosu

A- DÖNEM KÂRININ DAĞITIMI **DÖNEM KÂRI** ÖDENECEK VERGİ VE YASAL YÜKÜMLÜLÜKLER (−) - Kurumlar Vergisi (Gelir Vergisi) - Gelir Vergisi Kesintisi - Diğer Vergi ve Yasal Yükümlülükler **NET DÖNEM KÂRI** GEÇMİŞ DÖNEMLER ZARARI (−) I. TERTİP YASAL YEDEK AKÇE (−) İŞLETMEDE BIRAKILMASI VE TASARRUFU ZORUNLU YASAL FONLAR (−) **DAĞITILABİLİR NET DÖNEM KÂRI** ORTAKLARA BİRİNCİ TEMETTÜ (−) - Adi Hisse Senedi Sahiplerine - İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine PERSONELE TEMETTÜ (−) YÖNETİM KURULUNA TEMETTÜ (−) ORTAKLARA İKİNCİ TEMETTÜ (−) - Adi Hisse Senedi Sahiplerine - İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine İKİNCİ TERTİP YASAL YEDEK AKÇE (−) STATÜ YEDEKLERİ (−) OLAĞANDIŞI YEDEKLER (DAĞITILMAMIŞ KÂRLAR) DİĞER YEDEKLER ÖZEL FONLAR **B- YEDEKLERDEN DAĞITIM** DAĞITILAN YEDEKLER II. TERTİP YASAL YEDEKLER (−) ORTAKLARA PAY (−) - Adi Hisse Senedi Sahiplerine - İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine PERSONELE PAY (−) YÖNETİM KURULUNA PAY (−) **C- HİSSE BAŞINA KÂR** - Adi Hisse Senedi Sahiplerine - İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine **D- HİSSE BAŞINA TEMETTÜ** - Adi Hisse Senedi Sahiplerine - İmtiyazlı Hisse Senedi Sahiplerine	ÖNCEKİ DÖNEM	CARİ DÖNEM

Kaynak: (Güçlü, 2015, s. 283)

2.3.4. Özkaynak Değişim Tablosu

Özkaynak değişim tablosu, şirketin belirli bir dönemdeki sermayelerindeki değişimleri gösteren mali tablodur. Bu tablolar, şirketin sahipleri ve hissedarları için önemli bir kaynaktır çünkü şirketin kârını, hisse senedi ihracı, temettü ödemeleri ve diğer işlemler sonucu sermayedeki değişimleri gösterir (Gökçen, 2021, s.557).

- Temettü Dağıtımı: Şirketin kazancından hissedarlara yapılan nakit ödemelerdir.
- Hisse Senedi İhracı: Şirketin yeni hisse senedi ihraç etmesi durumunda, özkaynaklarda yaşanan artışı ifade eder.

Tablo 6. Genel Hatlarıyla Özkaynak Tablosu

Özkaynak Kalemlerindeki Hareketler	Ödenmiş Sermaye	Sermaye Yedekleri	Kar Yedekleri	Geçmiş Yıl Karı veya Zararı	Dönem Net Karı veya Zararı	Özkaynaklar Toplamı
Bir Önceki Dönem Sonu Tutarları						
Önceki Dönem Hareketleri						
Önceki Dönem Sonu tutarları						
Cari Dönem Hareketleri						
Cari Dönem Sonu Tutarları						

Kaynak: (Aytekin, 2009, s. 147)

2.3.5. Satışların Maliyeti Tablosu

Gelir tablosunun bir parçası olarak sunulan bu tablo, satılan ürün veya hizmetlerin maliyetini detaylandırır. Bu bilgiler, işletmenin kârlılığını ve maliyet kontrolünü değerlendirmek için önem taşımaktadır (Şenal ve Aslantaş, 2016, s. 81-82).

Tablo 7. Satışların Maliyet Tablosu

	ÖNCEKİ DÖNEM	CARİ DÖNEM
ÜRETİM MALİYETİ		
Direkt İlk Madde ve Malzeme Giderleri		
Direkt İşçilik Giderleri		
Genel Üretim Giderleri		
Yarı Mamul Kullanımı		
Dönem Başı Stok (+)		
Dönem Sonu Stok (-)		
ÜRETİLEN MAMUL MALİYETİ		
Mamul Stoklarında Değişim		
Dönem Başı Stok (+)		
Dönem Sonu Stok (-)		
I. SATILAN MAMUL MALİYETİ		
TİCARİ FAALİYET		
Dönem Başı Ticari Mallar Stoku (+)		
Dönem İçi Net Alışlar (+)		
Dönem Sonu Ticari Mallar Stoku (-)		
II. SATILAN TİCARİ MALLAR MALİYETİ		
III. SATILAN HİZMET MALİYETİ		
SATIŞLARIN MALİYETİ (I+II+III)		

Kaynak: (Şenal ve Aslantaş, 2016, s. 81)

2.4. Finansal Tabloların Amacı

Geliştirme süreci, kurumsal yönetim ve yatırımcılara daha doğru, zamanında ve güvenilir finansal veriler sağlayarak karar sürecini desteklemektedir.

Bu bilgiler, şirketin stratejik yönlerini belirlemek, operasyonel kararlar almak ve finansal hedeflere ulaşmak için kullanılır.

- ***Yönetim Kararları:*** Şirket yöneticileri, mali tabloları analiz ederek şirketin iç operasyonlarını ve mali durumunu gözden geçirirler. Bu analizler, maliyet kontrolü, fiyatlandırma stratejileri, sermaye tahsisi, yatırım kararları ve yeniden yapılandırma gibi kararları alırken rehberlik eder.
- ***Yatırımcı Kararları:*** Yatırımcılar, şirketin karlılığı, büyüme potansiyeli, likitide durumu ve borç ödeme kapasitesi hakkında bilgi edinmek için mali tablolara başvururlar. Bu veriler, yatırım yapıp yapmamaya karar verirken kritik rol oynar.

Herhangi bir yatırımcı, gelir tablosunu inceleyerek şirketin gelirlerinin yıllar içinde nasıl değiştiğini, maliyetlerinin ne kadar arttığını ve kâr marjlarını gözden geçirerek gelecekteki yatırım kararlarını şekillendirir. Buna bağlı olarak karar verme

sürecinde doğru bir biçimde rol oynar (Üster,2023, s. 120-121; Ulusan, 2007, s. 528-532).

2.5. Finansal Analiz Türleri

2.5.1. İç Analiz

İç analiz, bir işletme tarafından yapılan mali analiz türüdür ve genellikle işletme içindeki yöneticiler, muhasebeciler veya finans departmanları tarafından gerçekleştirilir. Bu analiz, işletmenin finansal durumunu daha iyi anlamak ve yönetim kararlarını desteklemek amacıyla yapılır. İç analizde kullanılan veriler genellikle işletmenin kendi finansal tabloları ve iç raporlarıdır (Göçer, 2015, s. 143).

2.5.2. Dış Analiz

Dış analiz, işletme dışındaki kişiler (örneğin, yatırımcılar, kredi verenler, analistler, denetçiler) tarafından yapılan analiz türüdür. Bu analiz, işletmenin dış çevresindeki bireylerin veya kurumların işletme hakkında bilgi edinmesini sağlar. Dış analizde, genellikle şirketin finansal raporları ve kamuya açık verileri kullanılır (Göçer, 2015, s. 143).

2.5.3. Statik Analiz

Statik analiz, belirli bir zaman dilimindeki finansal durumu inceleyen analiz türüdür. Bu analizde, genellikle belirli bir dönemin (örneğin bir yıl, çeyrek dönem) finansal verileri ele alınır ve şirketin o dönemdeki mali durumunu değerlendirir. Statik analizde, geçmiş veriler üzerinde yoğunlaşılır ve geçmişe yönelik tek bir bakış açısı sunulur (Sarıman ve Küçüksille, 2016, s. 6-7).

2.5.4. Dinamik Analiz

Dinamik analiz, zaman içinde değişime uğrayan finansal verileri inceleyen analiz türüdür. Bu tür analiz şekilleri, işletmenin mali gücünü ve performansının zamanla nasıl değiştiğini anlamaya yöneliktir ve genellikle geçmiş verilerin, gelecekteki trendlerle karşılaştırılmasını içerir. Dinamik analiz, işletmenin gelişen koşulları altında nasıl tepki verdiğini ve finansal sağlığını izlemeyi amaçlar (Sarıman,ve Küçüksille, 2016, s. 6-7).

2.5.5. Yönetim Analizi

Yönetim analizi, bir işletmenin yönetimi tarafından yönetilen ve işletmenin finansal durumunu değerlendirerek, stratejik kararlar almayı sağlayan analiz türüdür. Bu analiz, yöneticilerin şirketin kârlılığını, verimliliğini, likiditesini ve genel finansal sağlığını ölçmelerine yardımcı olur. Yönetim analizi, iç kontrol sistemlerini geliştirmek ve işletmenin gelecekteki yönünü belirlemek için kullanılır (Yenice ve Dölen, 2013, s. 200-203).

2.5.6. Yatırım Analizi

Yatırım analizi, yatırımcıların, potansiyel yatırım tarifelerini değerlendirmelerine yönelik yapılan analiz türüdür. Yatırımcılar, bir şirketin mali tablolarını ve performansını inceleyerek, hisse senedi alımı veya diğer finansal araçlara yatırım yapma kararı alır. Yatırım analizi, genellikle şirketin kârlılığını, büyüme hedeflerini ve değişim faktörlerini dikkate alınır (Çelebi,2000, s. 50-51).

2.5.7. Kredi Analizi

Kredi analizi, kredi verenlerin bir işletmeye kredi verme kararını verebilmek için yaptıkları analiz türüdür. Bu analiz, işletmenin borç ödeme kapasitesini, kredi riskini ve genel finansal sağlığını değerlendirir. Kredi analizi, genellikle bankalar ve finansal kuruluşlar tarafından, kredi başvurularını değerlendirmek üzeri kullanılır (Kıran, 2013, s. 3-7).

2.6. Finansal Analiz Teknikleri

Finansal analiz teknikleri, işletmenin mali tablolarıyla beraber finansal durumunu, faaliyet sonuçlarını ve gelecek dönem beklentilerini değerlendirmek amacıyla kullanılan analiz teknikleridir. Bu teknikler, karar vericilerin (yönetim, yatırımcı, kredi kuruluşları, devlet kurumları) çeşitli amaçlarla ihtiyaç duyduğu bilgilerin sistematik olarak elde edilmesini sağlar. Finansal analiz teknikleri, temelde karşılaştırmalı tablolar analizi, yüzde yöntemiyle analiz, trend analizi, ve oran analizi olmak üzere dört başlık altında incelenmektedir (Sanalan Bilici ve Aydın, 2018, s. 2334).

2.6.1. Trend (Eğilim) Analizi

Trend analizi, işletmenin finansal oranların zaman içindeki hareketini inceleyen bir analiz türüdür. Bu analiz, belirli bir finansal örneklerin veya oranların geçmiş dönemlerdeki piyasa değerlendirilir ve gelecekteki eğilimleri tahmin etmeye çalışır. Trend analizi, genellikle uzun vadeli önemli kararlar almak için kullanılır (Yiğitşer ve Özkan, 2024, s.18).

$$Trend\ Analizi = \frac{Cari\ Yıl}{Baz\ Alınan\ Yıl} x100$$

Tablo 8. Net Satışların Trend Eğilim Analiz Tablosu

Yıllar	Net Satışlar (TL)	Trend Yüzdesi (%)
2020		100%
2021		120%
2022		135%
2023		85%
2024		

Kaynak:

Trend analiziyle yıllar itibarıyla net satışların seyri izlenir. Baz yıl olan 2020'ye göre sonraki yıllar yüzde olarak değerlendirilir. Örneğin, 2021'de %120, 2022'de %135 gibi değerler satışların yükseldiğini gösterirken 2023'te %85'e düşmesi bir gerileme işaretidir. Bu analiz, stratejik planlamada, büyüme hedeflerinin kontrolünde ve performans analizinde yöneticilere yol gösterir. Ancak, enflasyon gibi parasal değişkenlerin yanıltıcı etkileri göz önünde bulundurulmalıdır

2.6.2. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi (Yatay Analiz)

Finansal tablolardaki verilerin belirli bir dönem boyunca karşılaştırılmasıyla yapılan analiz türüne yatay analiz denir. Yatay analizde, genellikle bir önceki yılın verileriyle veya önceki dönemin verileriyle karşılaştırılarak, işletmenin finansal performansındaki değişiklikleri ortaya koyar. Bu analiz türü, zaman içindeki büyüme veya daralmaları incelemeye yardımcı olmaktadır (Çabuk, 2019, s.51).

$$Yatay\ Analizi = \frac{Cari\ Dönem - Önceki\ Dönem}{Önceki\ Dönem} x100$$

Bir işletmenin farklı dönemlerine ait finansal tablolarının karşılaştırılması yoluyla, zaman içinde gösterdiği değişimlerin analiz edilmesinde yatay analiz kullanılır. Yatay analiz, özellikle eğilimleri görmek ve gelişmeleri değerlendirmek açısından çok önemlidir. Artış veya azalış tutarları ve yüzde olarak değişimler hesaplanır. Yatay analiz işletmenin finansal durumunda olumlu ya da olumsuz yönlü gelişmeleri ortaya çıkarır (Özolgun, 2017, s. 57-58).

Tablo 9. Karşılaştırmalı Gelir Tablosu

Kalemler	**2022 (TL)**	**2023 (TL)**	**Artış/Azalış (TL)**	**Değişim (%)**
Net Satışlar				
Satışların Maliyeti				
Brüt Kâr				
Faaliyet Giderleri				
Net Kâr				

Kaynak:

Bir işletmenin iki farklı yıla ait gelir tablosu kalemlerini karşılaştırmak amacıyla oluşturulmuştur. Artış veya azalış tutarları ve yüzde olarak değişimler hesaplanır. Analiz sürecinde hem gerçek değer değişimi hem de yüzdesel değişim hesaplanarak, satışlardaki artış oranı, maliyetlerdeki artış hızı ve net kârın yıllar içinde nasıl değiştiği değerlendirilir. Örneğin, net satışlarda artış gözlemlenirken net kârda azalma varsa, faaliyet giderlerinde kontrol eksikliği ya da maliyet yapısında sorunlar olduğu anlaşılabilir.

2.6.3. Dikey analiz (Yüzde Yöntemi ile Analiz)

Dikey analiz, finansal tablonun belirli bir toplam satışlara, varlıklara veya öz kaynaklara oranını gösteren bir analiz türüdür. Örneğin, gelir tablosunda her örneğin bilanço veya toplam gelir oranı örneklerinin toplam varlıklara oranı hesaplanabilir. Bu analiz, bir dönemdeki her bir örneğin işletmenin genel mali yapısındaki payını göstermektedir (Yiğitşer, Özkan, 2024, s.17-18).

Dikey analiz, işletmenin dönem içindeki finansal yapısını gösterir. Oranlar üzerinden karşılaştırma imkânı sağladığı için farklı işletme ya da farklı dönemlerin kıyaslanmasına da olanak tanır (Karadeniz, Beyazgül, Dalak, Günay, 2017, s.111).

Dikey yüzde analizi bilançoya ve gelir tablosuna göre uygulanmaktadır;

2.6.3.1. Bilanço Analizi

Bilanço analizinde, bilançonun toplamları 100 kabul edilerek her bir bilanço kaleminin 100 içindeki payı hesaplanır. Ardından aynı işlem, alt grup toplamları 100 kabul edilerek, grubu oluşturan hesapların grup içindeki payının hesaplanması için detaylı bir analiz yapılır (Lazol, 2000, s.27).

$$Genel\,Toplamına\,Göre\,Yüzde = \frac{Bilanço\,kalemin\,değeri}{Genel\,toplamı} x100$$

$$Grup\,Toplamına\,Göre\,Yüzde = \frac{Blanço\,kalemin\,değeri}{Grup\,toplamı} x100$$

2.6.3.2. Gelir Tablosu Analizi

Gelir tablosu analizinde net satışlar tutarı 100 kabul edilerek her bir gelir tablosu kaleminin 100 içindeki payı hesaplanır. Ardından aynı işlem, alt gelir veya gider grup toplamları 100 kabul edilerek, grubu oluşturan hesapların grup içindeki payının hesaplanması için detaylı bir analiz yapılır (Lazol, 2000, s.28).

Gelir tablosunda dikey analiz yüzdelerinin hesaplanması;

$$Grup\,İçindeki\,Payı = \frac{Kalemin\,değeri}{Grup\,toplamı} x100$$

$$Net\,Satışlar\,İçindeki\,Payı = \frac{Kalemin\,değeri}{Net\,Satışlar} x100$$

2.6.4. Oran Analizi

Oran analizi, bir işletmenin finansal tablolarından elde edilen verilerini kullanarak, işletmenin likidite durumu, finansal yapısı, faaliyeti ve kârlılığı hakkında bilgi edinilmesini sağlayan temel analiz yöntemlerinden biridir. Bu analiz yöntemi, özellikle yatırımcılar, kredi sağlayıcıları ve işletme yöneticileri için şirketin mali durumunun değerlendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Finansal oranlar (likidite oranları, kârlılık oranları, borç oranları) hesaplanır ve işletmenin mali ölçüsü

hakkında oranlar sunar. Oran analizi, işletmenin finansal ölçümünü anlamak için yaygın olarak kullanılmaktadır. Oran analizleri dört sınıfa ayrılır; Faaliyet Oranları, Likitide Oranları, Karlılık Oranları, Finansal Yapı Oranları (Akdoğan ve Tenker, 2005, s. 519). Oran analizi, finansal tablolardaki kalemleri arasında matematiksel ilişkiler kurarak işletmenin likidite durumu, mali yapısı, faaliyet etkinliği ve kârlılığı hakkında bilgiler verir (Polat, Şendurur, 2022, s.59).

Likidite oranları (CO, LO, NO), işletmenin kısa vadeli borç ödeme kapasitesini ölçer. Bu oranlar sayesinde işletmenin mevcut varlıklarının, kısa vadeli yükümlülükleri karşılayıp karşılamadığı analiz edilir. Birden fazla işletme karşılaştırıldığında, likidite oranları daha sağlam olan işletmelerin kısa vadeli finansal risklere karşı daha dayanıklı olduğu söylenebilir.

Faaliyet oranları (AKDH, ADH, SDH, DVDH), işletmenin varlıklarını ne derece verimli kullandığını gösterir. Özellikle stok ve alacakların yönetimi, nakit döngüsünü etkileyen önemli unsurlardır. Bu oranlar, operasyonel etkinliği değerlendirmede kritik rol oynar. Farklı firmaların bu oranlar bazında karşılaştırılması, hangi firmanın kaynaklarını daha etkin kullandığını gösterir.

Finansal yapı oranları (ÖO, BO, KVYKO), işletmenin sermaye yapısını analiz eder. Dış kaynaklara mı, yoksa özkaynaklara mı daha fazla dayandığı bu oranlarla ortaya konur. Finansal yapı sağlamlığı, özellikle kriz dönemlerinde işletmelerin sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Bir firmanın borç oranı yüksekse, bu durum riskli olabilir; ancak faaliyet kârlılığı yüksekse bu borç kaldıraç etkisi yaratabilir.

Kârlılık oranları (AK, ÖK, NK, BRTK), işletmenin elde ettiği kârın kaynaklara oranını gösterir. Bu oranlar, hem yatırımcılar hem de yöneticiler için işletmenin başarı düzeyini ortaya koyar. Kârlılık oranları yüksek olan işletmeler, yatırım açısından daha cazip görünür.

Tablo 10. Karşılaştırmalı Oran Analizi Tablosu

FARKLI FİRMALAR VEYA AYNI FİRMANIN FARKLI YILLARI	LİKİDİTE ORANLARI			FAALİYET ORANLARI				FİNANSAL YAPI ORANLARI			KARLILIK ORANLARI			
	CO	LO	NO	AKDH	ADH	SDH	DVDH	ÖO	BO	KVYKO	AK	ÖK	NK	BRTK

Kaynak: (Yoloğlu, 2021, s. 35)

Bu tablonun en büyük avantajı; sayısal karmaşıklığı sadeleştirerek yöneticilere, yatırımcılara, kredi verenlere ve denetçilere yorum yapabilecekleri bir veri sunmasıdır. Aynı sektörde faaliyet gösteren firmaların finansal oranlarının karşılaştırılması ya da bir firmanın farklı yıllardaki performansının analiz edilmesi ya da firma ile sektör ortalamalarının kıyaslanması için analizinde etkili bir karar desteklemektedir. Oran analizinde kullanılan yöntemler ayrı ayrı açıklanacaktır.

2.6.4.1. Likidite Oranları

Likidite oranları, işletmelerin kısa vadeli borçlarını ödeme gücünü ölçme amacıyla kullanılmaktadır. İşletmenin cari dönem kısa vadeli varlıklarının, kısa vadeli yükümlülüklerini karşılayıp karşılayamayacağını gösterir. Bu oranlar, işletmenin nakit döngüsünü ve kısa vadeli finansal sağlığını değerlendirmek açısından önemlidir (Berk, 2020, s.105).

2.6.4.1.1. Cari Oran

Cari oran, işletmenin dönen varlıklarının kısa vadeli yükümlülüklerine oranıdır ve işletmenin kısa vadeli borçlarını ödeme kapasitesini gösterir. Bu oran genellikle ikinin üzerinde olması tercih edilir, mevcut varlıklarının kısa vadeli borçlarını rahatça karşılayabileceğini gösterir. Ancak oranın çok fazla olması, işletmenin kaynaklarını verimsiz kullandığı anlamına da gelebilir (Berk, 2020, s.105-106).

Cari oran formülü:

$$Cari\ Oran = \frac{Dönen\ Varlıklar}{Kısa\ Vadeli\ Yükümlülükler}$$

2.6.4.1.2. Asit-Test (Likidite) Oranı

Asit-test oranı, cari orana kıyasla daha katı bir likidite ölçüsüdür. Bu oran, kısa vadeli yükümlülüklerin ne kadarının likit varlıklarla karşılanabileceğini gösterir. Oranın bire yakın ya da birin üzerinde olması, işletmenin kısa vadeli borçlarını stoklara ihtiyaç duymadan ödeyebileceğini gösterdiğinden olumlu değerlendirilir (Çetiner 2010,s.152).

Asit test oran formülü:

$$Asit - Test\ Oran = \frac{Dönen\ Varlıklar - Stoklar}{Kısa\ Vadeli\ Yükümlülükler}$$

2.6.4.1.3. Nakit Oranı

Nakit oranı, en dar kapsamlı likidite göstergesi olup, işletmenin yalnızca nakit benzeri varlıkları ile kısa vadeli borçlarını ödeme gücünü analiz etmektedir. İşletmenin ani bir nakit çıkışı durumunda, likidite durumunu değerlendirmede kullanılır. Genel kabul gören bir alt sınır veya üst sınır bulunmamaktadır, sektör ortalamalarına bakılarak karşılaştırılarak yorum yapılması daha sağlıklı olmaktadır (Çetiner, 2010, s. 153).

Nakit oran formülü:

$$Nakit\ Oran = \frac{Kasa + Banka + Menkul\ Kıymetler}{Kısa\ Vadeli\ Yükümlülükler}$$

2.6.4.2. Finansal Yapı Oranları

Finansal yapı oranları, bir işletmenin varlıklarının finansmanında kullanılan kaynakların niteliğini ve bu kaynakların risk düzeyini analiz etmeye yönelik göstergelerdir. İşletmenin dış kaynaklara olan bağımlılığı, borç ödeme kapasitesi ve sermaye yapısının dengesi bu oranlar yardımıyla değerlendirilir. Finansal yapı oranları, bir işletmenin faaliyetlerini hangi kaynaklarla finanse ettiğini ve bu kaynakların risk düzeyini ortaya koyan önemli göstergelerdir. Bu oranlar, işletmenin borç ödeme kapasitesini, dış kaynaklara bağımlılık düzeyini ve sermaye yapısının

sağlamlığını analiz etmek için kullanılır. Finansal yapı oranlarının yüksekliği ya da düşüklüğü, firmanın risk profili, finansman stratejisi ve yatırımcılara olan güven düzeyini doğrudan etkiler (İnel, Armutlu, 2016, s.136-137).

2.6.4.2.1. Borç Özkaynak Oranı

Bu oran, işletmenin özkaynaklarına karşı ne kadar borç kullandığını gösterir. Yani şirket 100 TL özskaynak ile kaç TL borç kullanmış, bunu ortaya koyar. Çıkan sonuç %1'in altında ise, özkaynakları sağlamdır, risk düşüktür. %1' eşit veya yakınsa dengeliyici bir yapıya sahiptir. Fakat %1'in üstündeyse eğer dış kaynaklara bağımlılık artar ve finansal risk yüksektir (Bilici, 2019, s. 181).

Borç Özkaynak Oran Formülü:

$$\frac{Borç}{Özkaynak\ Oranı} = \frac{Toplam\ Borçlar}{Özkaynaklar}$$

2.6.4.2.2. Özkaynak Oranı

İşletmenin sahip olduğu toplam varlıkların ne kadarının özkaynaklarla finanse edildiğini gösterir. %50'nin üzerindeki oranlar güçlü bir sermaye yapısını ifade eder. Oranın yüksek olması, dış kaynaklara bağımlılığın düşük olduğunu ve işletmenin finansal yönden daha istikrarlı olduğunu gösterir. Oran düştükçe, işletmenin faaliyetlerini büyük ölçüde borçla finanse ettiğini ve borç yükü riskinin arttığını gösterir (Bilici, 2019, s. 180).

$$Özkaynak\ Oranı = \frac{Özkaynaklar}{Toplam\ Varlıklar}$$

2.6.4.2.3. Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Oranı

İşletmenin yükümlülüklerinin ne kadarının kısa vadeli olduğunu gösterir. Likitidenin ve borçların vadesine ilişkin risk olup olmadığını gösterir. Oranın yüksekliği**,** işletmenin kısa vadeli borç yükünün fazla olduğunu ve kısa vadede likitide zorluğu çekecektir. Eğer oran düşük ise borçların daha uzun vadeye yayıldığını ve nakitte daha esnek olduğunu gösterir (Karadeniz, Kahiloğulları, 2015, s. 539-540).

Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Oran formülü:

$$Kısa\ Vadeli\ Yabancı\ Kaynaklar\ Oranı = \frac{Kısa\ Vadeli\ Borçlar}{Toplam\ Kaynaklar}$$

2.6.4.3. Faaliyet Oranları

Faaliyet oranları, işletmenin mevcut varlıklarını ne derece etkin kullandığını ölçmektedir. Özellikle dönen varlıklar ve bunların içindeki stok ve alacak kalemlerinin devir hızları büyük bir öneme sahiptir. Bu oranlar, işletmenin operasyonel verimliliği hakkında fikir verir.

2.6.4.3.1. Stok Devir Hızı

Bu oran, stokların yıl içinde kaç kez el değiştirdiğini gösterir. Yüksek stok devir hızı, stokların hızlı satıldığını ve stok maliyetlerinin düşük tutulduğunu gösterir. Düşük devir hızı ise stok birikimi ve buna bağlı risklerin varlığını gösterebilir (Beycan, 2011, s.89).

Stok Devir Hızı formülü:

$$Stok\ Devir\ Hızı = \frac{Satılan\ Malın\ Maliyeti}{Ortalama\ Stok}$$

2.6.4.3.2. Stok Bekleme Süresi

Stokta bekleme süresi, işletmenin elindeki malzeme, yarı mamul veya mamul stoklarını ortalama olarak kaç gün süreyle depoda beklediğini gösteren bir faaliyet oranıdır. Bu oran, stok devir hızının ters çevrilmiş hali olarak yorumlanabilir ve stokların satışa dönüşüm sürecini yansıtır.

Stok Bekleme Süresi formülü:

$$Stok\ Bekleme\ Süresi = \frac{365}{Stok\ Devir\ Hızı}$$

2.6.4.3.3. Alacak Devir Hızı

Bu oran, işletmenin alacaklarını yıl içinde kaç kez tahsil ettiğini gösterir. Yüksek bir devir hızı, alacakların hızlı tahsil edildiğini, dolayısıyla likidite açısından olumlu bir durumu gösterir. Düşük hız ise tahsilat sorunlarına ve nakit akış problemlerine işaret eder (Beycan, 2011, s.83).

Alacak Devir Hızı formülü:

$$Alacak\ Devir\ Hızı = \frac{Net\ Satışlar}{Ortalama\ Ticari\ Alacaklar}$$

2.6.4.3.4. Alacak Tahsil Süresi

Alacak tahsil süresi, işletmenin yaptığı kredili satışlardan doğan alacaklarını ortalama kaç gün içinde tahsil ettiğini gösteren önemli bir faaliyet oranıdır. Bu süre, nakit döngüsünün uzunluğu açısından büyük önem taşır. Mal veya Hizmetin kaç gün içinde tahsil edildiğini gösterir. Sürenin 30 gün ve 30 günden kısa olması, işletmenin tahsilat kabiliyetinin güçlü olduğunu, kredi politikalarının etkili işlediğini gösterir. 30-60 gün arasında tahsil yapılması sektörlere göre farklılık göstermekle birlikte makul kabul edilmektedir. 60 gün ve üzeri için, işletmenin sermayesini alacaklarda uzun süre bağladığını ve likidite riski taşıdığını gösterir.

Alacak Tahsil Süresi formülü:

$$Alacak\ Tahsil\ Süresi = \frac{365}{Alacak\ Devir\ Hızı}$$

2.6.4.3.5. Duran Varlık Devir Hızı

Duran varlık devir hızı, bir işletmenin duran varlıklarını ne ölçüde verimli kullandığını gösterir. Üretim makineleri, binalar, taşıtlar gibi uzun vadeli varlıkların ne kadar gelir yarattığı bu oran ile ölçülür. Yüksek değer, sabit varlıkların işletmeye yüksek satış geliri kazandırdığını ve üretim kapasitesinin verimli kullanıldığını gösterir. Duran Varlıkların etkin kullanıldığı anlamına gelmektedir. Düşük oran, sabit varlıkların verimsiz kullanıldığını, yatırımın geri dönüşünün düşük olduğunu gösterir. Duran Varlıkların yeterince değerlendirilmediği anlamına gelmektedir (Özgülbaş, 2006, s. 134).

Duran Varlık Devir Hızı formülü:

$$Duran\ Varlık\ Devir\ Hızı = \frac{Net\ Satışlar}{Net\ Duran\ Varlıklar}$$

2.6.4.4. Karlılık Oranları

Karlılık oranları, işletmenin gelirleri üzerinden elde ettiği kârlılığı, yani verimliliğini ölçer. Bu oranlar yatırımcılar, yöneticiler ve diğer ilgililer açısından büyük önem taşır çünkü işletmenin sürdürülebilirliği doğrudan kârlılığına bağlıdır.

2.6.4.4.1. Brüt Kâr Marjı

Brüt kâr, net satışlardan satılan malın maliyetinin çıkarılmasıyla bulunur. Satışların maliyet yapısına göre ne kadar kâr sağladığını gösterir. Yüksek brüt kâr marjı, fiyatlama ve üretim maliyeti yönetiminin başarılı olduğunu gösterir (Demirhan, 2022, s.38).

Brüt Kar Marjı formülü:

$$Brüt\ Kar\ Marjı = \frac{Brüt\ Kar}{Net\ Satışlar} x\ 100$$

2.6.4.4.2. Net Kâr Marjı

Net kâr marjı, satışlar sonucunda işletmenin nihai olarak ne kadar kazanç elde ettiğini gösterir. İşletmenin vergi, faiz, amortisman gibi tüm giderlerini düştükten sonra geriye kalan karın satışlara oranı ölçülür. Bu oran ne kadar yüksekse, işletme o kadar verimli çalışıyor demektir (Sanalan Bilici, 2019, s. 42).

Net Kar Marjı formülü:

$$Net\ Kar\ Marjı = \frac{Dönem\ Net\ Karı}{Net\ Satışlar} x\ 100$$

2.6.4.4.3. Faaliyet Kar Marjı

Faaliyet kâr marjı, bir işletmenin ana faaliyetlerinden elde ettiği kârın, net satışlara oranını gösteren bir kârlılık ölçütüdür. Brüt kârdan, faaliyet giderlerinin (genel yönetim, pazarlama, satış ve araştırma-geliştirme gibi) çıkarılmasıyla elde edilen faaliyet kârı, işletmenin asıl iş alanındaki verimliliğini ve kârlılığını gösterir.

Faaliyet Kar Marjı formülü:

$$Faaliyet\ Kar\ Marjı = \frac{Faaliyet\ Karı}{Net\ Satışlar} x\ 100$$

2.6.4.4.4. Özkaynak Karlılığı (ROE - Return on Equity)

Bu oran, işletmenin özkaynağını ne kadar etkin kullandığını gösterir. Yatırımcılar açısından son derece önemlidir, çünkü özkaynak üzerinden elde edilen getirinin büyüklüğü yatırım kararlarını doğrudan etkilemektedir (Elmaz ve Gözel, 2020, s. 223).

Özkaynak Karlılığı formülü:

$$\text{Özkaynak Karlılığı} = \frac{Net\ Kar}{\text{Özkaynak}}\ x\ 100$$

2.6.4.4.5. Aktif Karlılık Oranı

Aktif karlılık oranı, bir işletmenin sahip olduğu tüm varlıkları (aktifleri) kullanarak ne kadar net kâr elde ettiğini gösteren bir performans göstergesidir. Yani işletmenin sahip olduğu kaynakların ne derece etkin ve verimli kullanıldığını ölçer. Bir işletmenin, tüm varlıklarını ne kadar etkin ve gerekli kullandığını ve bu varlıklardan ne düzeyde kar sağladığını gösteren orandır. Oran yükseldikçe, işletme aynı kaynaklarla daha fazla kâr elde ediyor demektir. Oran düştükçe işletmenin zarar ettiğini ve toplam varlıklarını zarara dönüştürdüğünü gösterir. Şirket yönetimi açısından önemli bir analiz yöntemidir. Çünkü bu oran işletmenin hem kârlılık düzeyini hem de varlık verimliliğini tek başlıkta sunar (Kaya, Tunç ve Topçuoğlu, 2018, s. 175).

Aktif Karlılık Oran formülü:

$$Aktif\ Karlılık\ Oranı = \frac{Net\ Kar}{Toplam\ Aktifler}\ x\ 100$$

Finansal analiz türleri ve teknikleri, işletmenin mali tablolarının anlamlandırılması, yorumlanması ve sağlıklı kararlar alınması açısından vazgeçilmez araçlardır. İşletmelerin faaliyetlerini sağlıklı biçimde sürdürebilmesi için doğru kararlar alması gerekir. Bu kararlar, yatırım yapmaktan borçlanma düzeyini belirlemeye, üretim kapasitesinden maliyet kontrolüne kadar geniş bir alanı kapsar. Bu nedenle tek tek kullanılan teknikler sınırlı bilgi sunsa da, birden çok yöntemin birlikte ve birbirini destekleyici biçimde uygulanması analizin güvenilirliğini ve doğruluğunu artırır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA

Çalışmada mali analiz ve finansal performansını değerlendireceğimiz şirket otomobil markası olan Ford Otosan bahsedilecektir.

3.1. Ford Otosan

1959 yılında Vehbi Koç tarafından Türk otomotiv şirketi olarak kurulmuştur. 1997 yılında Koç Holding ve Ford hisselerinin birleşmesiyle Ford Otosan kurulmuştur. Ford Otosan, 2005 yılından bu yana Türkiye'nin en çok ihracat yapan ilk üç şirketi içerisinde yer almış, otomotiv sektöründe 2012'den bu yana en çok ihracat yapan şirket olmuştur. 2015 yılında ise ülkemizin en çok ihracat yapan şirketi konumuna gelmiştir. Şirket 2019 yılından bu yana Türkiye'nin en büyük ikinci sanayi kuruluşudur. Türkiye'de araç üretimi ve satışına odaklanarak, yerli otomotiv sektörünün gelişimine önemli katkılar sağlamıştır. Ford Otosan, bugün Türkiye'nin en büyük sanayi şirketlerinden biri olup, hem yerel pazarda hem de global pazarda önemli bir üretici konumundadır. Diğer otomobil markalarından ayıran ve ülkemizde bu kadar hızlı büyümesini ve gelişmesini sağlayan bazı faktörler bulunmaktadır. Sıfır emisyonlu araç, karbon nötr olması ve yenilenebilir enerji kaynakları, hibrit ve elektrikli otomobil üretimi yapmaktadırlar (Ford Otosan, 2025).

3.2. Ford Otosan'ın Rekabet Avantajları

Ford Otosan, Ford Motor şirketi'nin Türkiye'deki iştiraki olarak, otomotiv sektöründe uzun bir geçmişe sahiptir. Strateji yönetimi ve rekabet avantajları konusunda Ford Otosan, bir dizi stratejik yaklaşım benimseyerek pazarda güçlü bir konum elde etmiştir. Bu avantajlar, şirketin güçlü büyümesini ve uzun vadede başarısını sağlamaktadır.

Ford Otosan, güçlü bir strateji yönetimi ve çeşitli rekabet avantajları sayesinde, Türkiye'deki otomotiv pazarında ve küresel pazarlarda güçlü bir yapıya sahiptir. Üretim gücü, kaliteli ürünleri, hedef odaklı yaklaşımı ve güçlü markası ile uzun vadeli başarıya sahiptir. Gelecekteki stratejilerinde çevre dostu teknolojilere, dijitalleşmeye ve sürdürülebilirliğe odaklanarak, rekabet avantajını artırmaya devam edecektir (Ford Otosan, 2025).

3.3. Ford Otosan’ın Borsa İstanbul’daki Önemi

Ford Otosan, ülkemizdeki otomotiv sektörünün önemli araba markalarından biri olan ve Ford'un Türkiye'deki üretim ve satışlarını yapan bir şirkettir. Ford Otosan, Borsa İstanbul'da (BIST) işlem görmektedir ve hisseleri FROTO sembolü ile işlem görür. Ford Otosan'ın borsadaki durumu, şirketin finansal performansına, dünya çapında otomotiv piyasalarındaki gelişmelere ve özellikle Türkiye ekonomisinin genel durumuna bağlı olarak değişir. Şirket, 1986 yılından bu yana borsada yer almakta olup, halka açıklık oranı %18'dir. BIST Sanayi Endeksi'nde önemli bir yere sahip olan Ford Otosan, endeks içindeki %5,38'lik ağırlığıyla dikkat çekmektedir. Şirket, 2021 yılında 6,2 milyar dolar ihracat gerçekleştirerek, üst üste yedinci kez Türkiye'nin ihracat lideri olmuştur. değişir. Şirketin hisseleri genellikle istikrarlı bir performans gösterir, çünkü otomotiv sektörü Türkiye'nin önemli bir ekonomik koludur ve Ford Otosan, büyük bir üretim kapasitesine sahiptir. Ancak, şirketin borsadaki durumu zaman içinde değişebilir. Hisse senedi fiyatları, piyasa koşulları, şirketin açıklamaları, yenilikleri ve yatırımcı duyarlılığına bağlı olarak Borsa İstanbul’daki hisselerinde dalgalanmalar olabilir. Ford Otosan’ın 2020-2023 yıllarına ait finansal performansı hakkında bilgi sağlayabilmek için en güncel verilere ve raporlara ihtiyacımız var.

Ford Otosan'ın BIST'deki güçlü konumu, şirketin yüksek ihracat performansı, ticari araçlardaki başarıları ve sürdürülebilir büyüme stratejileriyle desteklenmektedir. Şirketin başarıları ve 1959 yılından beri tanınıyor olması, yatırımcılar tarafından takdir edilmekte ve şirketin borsadaki değerini artırmaktadır. (Şentürk, Pamukçu, 2014, s.81-82 ; Ford Otosan Investors , 2025 ; Investıng Ford Otosan, 2025).

Otomobil sektöründe faaliyet gösteren Ford Otosan şirketi ile ilgili bir değerlendirme yapılacaktır. Bulguları detaylı bir şekilde analiz edilerek elde edilen sonuçlar değerlendirilip ve bu doğrultuda genel bir çerçeve çizilecektir. Türkiye’de ekonomik anlamda büyümenin ve gelişimin en önemli destekçilerinden olan otomotiv sektörü, üretim kapasite artışları ile hem iç piyasa hem dış piyasalarda önemli rol oynamaktadırlar. Özelikle Ford Otosan bu alanda öncü olmakla birlikte, otomotiv sektöründe faaliyet gösteren diğer işletmelerde ülke ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadırlar. Ve bu alanda faaliyet gösteren işletmeler, ülke ekonomisine olan katkılarından dolayı ülkenin refah seviyesini doğrudan pozitif yönde etkilemektedir. Ford Otosan’ın 2005 yılından bu yana Türkiye’nin en çok ihracat yapan şirketlerin

arasında yer almasıyla birlikte, ülkenin ekonomisine ihracat yönünde çok büyük bir katkı sağlayan bu girişim, döviz gelirlerini artırarak cari açığın kapanmasına önemli ölçüde yardımcı olmaktadır. İşletmelerde mali ve finansal performans değerlendirmesi yapmak ve bu doğrultuda işletmenin finansal performanslarıyla ilgili bilgi edinip bunun sonucunda işletmenin üretimdeki yeri ve ülke ekonomisine olan katkısı belirlenmiş olmaktadır. Bir şirketin üretim performansı ve sektördeki yeri bilinmesi açısından mali ve finansal değerlendirme yapılmaktadır. Bu değerlendirmeler çoğu zaman şirkete ilgi duyan yatırımcılar içinde önemli olmaktadır. BİST 100'de faaliyet gösteren Ford Otosan, finansal performansının iyi olması ve istikrarlı bir şekilde büyümesi elbette yatırımcılar içinde dikkate alınması gereken bir durum olmaktadır. Bu sebeple, Ford Otosan'ın oran analizi, şirketin finansal ve üretim durumunu ortaya koyabilecek en önemli göstergeler şeklinde ifade edilebilir.

3.4. Otomotiv Sektöründe Faaliyet Gösteren Ford Otosan Şirketi Üzerine Değerlendirme

3.4.1. Araştırmanın Veri Seti

Bu araştırmada, Ford Otosan şirketinin 2020 ile 2024 yılları arasındaki finansal oranları detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. İnceleme kapsamında, şirketin mali durumunu ve zaman içerisindeki performans değişimlerini ortaya koyabilmek amacıyla likidite, kârlılık, faaliyet verimliliği ve finansal kaldıraç oranları değerlendirilmiştir. Bu çalışmada oran analizinin tercih edilmesinin temel nedeni, finansal tabloların ham verileri yerine, oranlar aracılığıyla işletmenin performansının daha anlamlı, karşılaştırılabilir ve yorumlanabilir hale getirilmesidir. Oran analizi sayesinde, yalnızca belirli bir dönemin değil, zaman içerisindeki eğilimlerin de izlenmesi mümkün olmuş, böylece Ford Otosan'ın finansal yapısındaki güçlü ve zayıf yönler çok boyutlu olarak değerlendirilebilmiştir. Her yılın oranları karşılaştırmalı olarak ele alınarak, şirketin hangi alanlarda gelişme gösterdiği, hangi alanlarda ise zayıfladığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu sayede hem şirketin finansal açıdan sürdürülebilirliği hem de gelecek dönemler için olası risk ve fırsatları daha net bir şekilde görülebilmiştir. Yapılan analizler, yatırımcılar ve ilgililer için şirketin genel mali yapısına dair önemli ipuçları sunmaktadır. 2020-2024 yıllarına ait verileri Ford Otosan Mali Tablolar veri tabanından elde edilmiş ve tüm yıllar itibariyle aralıksız

olarak verilerine ulaşılan işletme analize tabi tutulmuştur. Araştırmada kullanılan değişkenler Tablo 11'de belirtildiği şekildedir.

Tablo 11. Analize Dâhil Edilen Değişkenler

Değişkenler	**Kod**	**Formül**
Cari Oran	CO	Dönen Varlıklar/Kısa Vadeli Yükümlülükler
Asit-Test Oranı	ATO	(Dönen Varlıklar-Stoklar) / Kısa Vadeli Yükümlülükle
Borç/Özsermaye Oranı	BÖO	Toplam Borç / Özsermaye
Özkaynak Oranı	ÖO	Özkaynaklar / Toplam Varlıklar
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Oranı	KVYKO	Kısa Vadeli Borçlar / Toplam Kaynaklar
Faaliyet Kar Marjı	FKM	Faaliyet Karı / Net Satışlar
Net Kar Marjı	NKM	Net Kar / Net Satışlar
Brüt Kâr Marjı	BKS	Brüt Kâr/Satışlar
ROE	ROE	Net Kar / Özsermaye
ROA	ROA	Net Kar / Toplam Varlıklar

Kaynak: (Adıgüzel, 2023, s.370)

3.4.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada, işletmelerin finansal yapılarını değerlendirmek amacıyla nicel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Veriler, ilgili işletmenin 2020–2024 yılları arasındaki bilanço ve gelir tablosu verilerinden elde edilmiştir. Araştırma kapsamında oran analizi (financial ratio analysis) yöntemi kullanılarak; likidite, faaliyet verimliliği, kârlılık ve mali yapı gibi temel finansal oranlar hesaplanmış ve bu oranlar üzerinden işletmenin finansal performansı analiz edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde betimsel istatistiklerden yararlanılmış; ortalama, medyan, standart sapma gibi tanımlayıcı ölçütlerle oranların dönemsel değişimleri incelenmiştir. Analizler, Microsoft Excel ve Python programları kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

3.4.3. Firma Bilanço ve Gelir Tablosu Değerlendirmesi

Bu bölümde, Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.'nin 2020–2024 yılları arasındaki beş yıllık finansal performansı, bilanço ve gelir tablosu verileri dikkate alınarak analiz edilmiştir. İnceleme, şirketin finansal yapısındaki değişimleri yorumlamayı ve dönemsel stratejik kararların finansal tablolara yansımalarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Pandemi etkileri, global arz-talep dengesi, döviz kuru dalgalanmaları ve enflasyonist baskıların gölgesinde şekillenen bu dönem, şirketin dayanıklılığını ve esnekliğini sınayan bir süreç olmuştur.

3.4.3.1. Bilanço

Tablo 12. Ford Otosan 2020-2024 Yılları Arası Bilanço (Özet).

Bilanço	2020/12	2021/12	2022/12	2023/12	2024/9
Nakit ve Nakit Benzeri	8.124.073	14.173.931	10.114.706	15.224.502	30.136.854
Toplam Finansal Borç	17.305.277	32.644.315	74.650.073	143.999.484	212.241.335
Net Finansal Borç	9.181.204	18.470.384	64.535.367	128.774.982	182.104.481
Cari Oran	1,41	1,57	1,19	1,09	1,21
Net Finansal Borç / Özkaynak	1,30	0,82	3,02	1,76	1,80
Dönen Varlık / Toplam Varlık	0,72	0,77	0,57	0,47	0,49
Kısa Vadeli Yükümlülükler / Toplam Yükümlülükler	0,72	0,64	0,62	0,65	0,61

Toplam Yükümlülükler / Toplam Varlıklar	0,71	0,76	0,78	0,66	0,67

Bu bilanço verileri, Ford Otosan'ın 2020, 2021, 2022, 2023 yılları için 4. Çeyreğini ama 2024 yılı için 3. Çeyreği itibariyle finansal durumunu özetlemektedir.

3.4.3.1.1. Bilanço Değerlendirmesi

- Nakit ve Nakit Benzerleri; 2022 ve 2023'te durağan kalan nakit varlıklar, 2024'te ciddi bir artış göstermiştir. Bu artış, güçlü bir nakit akış yönetimi veya dış kaynak girişine işaret edebilir. Ancak aynı yıl borçluluk da artmıştır.
- Toplam Finansal Borçlar, 2020'de 17,3 milyar TL iken 2023'te 143,9 milyar TL'ye yaklaşmış. Bu çok ciddi bir borçlanma artışını gösterir. Toplam Finansal Borç ve Net Finansal Borç; 2022'de finansal borçlar 3 kattan fazla artmış ve bu düzey 2023'te korunmuştur. 2024'te ise borçlardaki artışı az seviyede artırarak bu oranı korumaya çalışmıştır. Net borç rakamlarındaki artış, nakit artışına rağmen borcun çok daha hızlı arttığını göstermektedir. Bu durum risklidir.
- Net Finansal Borç / Özkaynak oranı, 2021'de 0,82 iken 2022'de 3,02'ye çıkıyor. Bu, özkaynaklara göre borcun ciddi şekilde arttığını, borçla büyümenin agresif hale geldiğini gösterir. Bu oranın 1'in üzerine çıkması, şirketin özkaynaklarından daha fazla borçla faaliyet gösterdiğini ortaya koyar. 2022'den itibaren bu riskli yapı korunmuş, 2024'te özkaynaklarda artış olmasa da net borç daha da yükselmiştir.
- Toplam Yükümlülükler / Toplam Varlıklar oranı yıllar içinde 0,71'den 0,66'ye inmiş. Borç oranında sınırlı bir iyileşme gözlense de finansal borçlar açısından tablo hâlâ baskı yaratmaktadır.

GENEL SONUÇ (Karşılaştırmalı Değerlendirme):

- 2021'de borçluluk düşük, likidite güçlü bir yapı varken,
- 2022'den itibaren borçluluk ciddi oranda artmış, likidite zayıflamış ve kaldıraç yükselmiştir.
- 2024'te nakit artışına rağmen borç çok daha hızlı artmış, net borç/özkaynak oranı alarm verici seviyede kalmıştır.
- Döviz açığı ve artan borç yükü, kur riski ve faiz yükü açısından dikkat edilmesi gereken unsurlar haline gelmiştir.

3.4.3.2. Gelir Tablosu

Tablo 13. Ford Otosan 2020-2024 Yılları Arası Gelir Tablosu (Özet).

Gelir Tablosu	2020/12	2021/12	2022/12	2023/12	2024/9
Satış Geliri	49.451.407	71.101.258	171.796.902	411.905.593	404.666.337
Brüt Kar	6.186.529	11.154.160	23.941.244	55.297.910	40.264.745
Faaliyet Karı	4.805.661	9.437.743	19.140.343	44.016.841	22.942.584
Net Dönem Karı	4.194.913	8.801.005	18.613.943	49.055.669	25.665.591
Nominal Değeri 1 Kr olan pay başına kazanç	11,95	25,08	53,04	139,80	73,14

Bu bilanço verileri, Ford Otosan'ın 2020, 2021, 2022, 2023 yılları için 4. Çeyreğini ama 2024 yılı için 3. Çeyreği itibariyle finansal durumunu özetlemektedir.

3.4.3.2.1. Gelir Tablosunun Değerlendirmesi

Ford Otosan'ın 2020–2024 yılları arasındaki gelir tablosu özetleri karşılaştırıldığında, şirketin finansal performansında belirgin bir büyüme ve bazı yıllarda dalgalanmalar göze çarpmaktadır. Aşağıda, her yılın temel kalemleri üzerinden yıllık bazda bir değerlendirme yapılmıştır:

- Satış gelirleri 2020–2023 arası ciddi şekilde artmıştır. 2022'de %141, 2023'te %139 oranında yükselmiştir. 2024'ün ilk dokuz ayındaki satış gelirleri, bir önceki yılın aynı dönemine göre yatay seyretmiş; yıl sonunda önceki yıla kıyasla sınırlı bir artış veya düşüş yaşanması olasıdır
- Brüt kâr ve faaliyet kârı da benzer şekilde 2023'e kadar güçlü büyüme göstermiş, 2024'te ise önemli bir düşüş yaşanmıştır. Bu, operasyonel kârlılığın zayıfladığını gösterse de 12.ayın sonunda bir önceki yıl ile aynı seyirlerde devam edeceğini gösterebilir.
- Faaliyet Karı; 2022 yılında faaliyet kârı keskin şekilde artmış. Bu durum, operasyonel kârlılığın doygunluk seviyesinde artığını düşündürmektedir.
- Net dönem kârı, 2020–2023 arasında büyük artış göstermişken, 2024'te düşüş yaşamıştır. Ancak yine de 2020 ve 2021'e göre oldukça yüksek seviyededir.
- 2024'te hisse başına kârda sert bir düşüş yaşanmış. 139,8 TL'den 73,14 TL'ye düşüş, ya hisse adedinde büyük bir artış (bedelli/bedelsiz sermaye artışı) ya da bir hesaplama hatasına işaret ediyor olabilir. Bu durum, yatırımcı açısından ciddi bir olumsuz sinyal taşır.

Genel Değerlendirme

- 2020–2023 arası büyüme eğrisi oldukça güçlüdür: Satışlar, brüt kâr, net kâr ve EPS sürekli artış göstermiştir.
- 2024 yılında 3. Çeyreği olmasına rağmen: Satışlar artmaya devam etse de, brüt kârda ve net kârda düşüş yaşanmıştır. Bu, maliyet baskısı, finansman giderlerindeki artış, kur dalgalanmaları veya vergi yükü gibi dışsal faktörlerden kaynaklanıyor olabilir. Şirket yine de güçlü nakit akışı ve yüksek seviyedeki EPS ile finansal açıdan sağlam durmaktadır, fakat 2024 yılı kârlılık açısından önemli bir kırılma yılı olabilir.

3.4.3.3. Bilanço ve Gelir Tablosu Genel Değerlendirme Ve Yorum

Beş yıllık finansal veriler bütünsel olarak değerlendirildiğinde, Ford Otosan'ın büyüme odaklı bir strateji izlediği, yüksek yatırım iştahı ve güçlü ihracat potansiyeliyle dikkat çektiği söylenebilir. Şirketin bilançosu önemli ölçüde büyürken, kârlılığını da büyük ölçüde artırması dikkat çekicidir.

Bu tablo, özellikle operasyonel verimliliğin korunması ve maliyet kontrolünün daha etkin yürütülmesi gerektiğini göstermektedir. Yükümlülüklerin büyüklüğü göz önüne alındığında, faiz oranlarının yüksek seyrettiği dönemlerde borç servis yükü artabilir. Bu nedenle, şirketin net işletme sermayesi yönetimi ve nakit dönüşüm süreci daha da önem kazanacaktır.

3.4.3.4. Çalışmada Kullanılan Verilerin Kapsamı

Bu çalışma kapsamında, Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.'nin 2024 yılına ait son çeyrek finansal verilerine yer verilmemiştir. Bunun temel nedeni, çalışmanın hazırlandığı dönemde şirketin ilgili döneme ait finansal tablolarının henüz Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) üzerinden yayımlanmamış olmasıdır. Bilindiği üzere, yılın dördüncü çeyreğine ait bilanço ve gelir tablosu verileri bağımsız denetim sürecine tabi olduğundan, diğer çeyreklere kıyasla daha geç açıklanmaktadır. Bu nedenle, çalışmada kullanılan tüm veriler yayımlanmış ve doğrulanmış son finansal tablolarla sınırlı tutulmuştur. Bu tercihle, çalışmanın veri güvenilirliği ve analitik tutarlılığı korunmuş; eksik veya henüz doğrulanmamış verilerle analiz yapılmasının önüne geçilmiştir. Son çeyrek verilerinin dâhil edilmemesi, elde edilen bulguların geçerliliğini zedelememekte; aksine, verilerin açıklanma takvimine uygun şekilde seçilmesi, bilimsel yönteme bağlı kalındığını göstermektedir.

3.4.4. Bulgular

3.4.4.1. Verilere İlişkin Değerlendirmeler

Çalışmada kullanılan değişkenlere ait veriler Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 14. Likidite Oranları

Likidite Oranları	2020	2021	2022	2023	2024/9.Ay
Cari Oran	1.41	1.58	1.19	1.09	1,21
Asit- Test Oran	1.21	1.33	0,89	0,78	0,85

Cari Oran (Current Ratio)

- Cari oran, işletmenin kısa vadeli borçlarını dönen varlıklarıyla ödeme yeteneğini gösterir.
- 1.41 olan oran, 2021 itibariyle 1.58 seviyelerine yükselmiştir ve bu seviyeyi 2022 yılında 1,19 seviyelerine tekrar gerileyerek, 2023'te de 1,09 seviyelerine gelir.
- Bu düşüş, dönen varlıkların kısa vadeli borçlara kıyasla azaldığını veya borçların arttığını gösterir.
- Yine de 1'in üzerinde kaldığı için kısa vadeli borçları karşılama kabiliyeti halen vardır, ancak güvenlik marjı azalmıştır.

Asit-Test Oranı (Quick Ratio)

- Asit-test oranı, stoklar gibi daha az likit varlıklar hariç tutulduğunda şirketin kısa vadeli borçlarını ödeme yeteneğini ölçer.
- 1.33'ten 0.89'a düşüş ciddi bir gerileme anlamına gelir.
- 0.89, şirketin acil nakit ihtiyacında kısa vadeli borçlarını karşılarken zorlanabileceğini gösterir.
- Bu düşüş, stokların payının arttığını ya da daha likit varlıkların azaldığını düşündürür.

Tablo 15. Finansal Yapı Oranları

Finansal Yapı Oranları	2020	2021	2022	2023	2024/9.Ay
Borç / Özkaynak Oranı	2,46	3,22	3,49	1,97	2,09
Özkaynak Oranı	0,29	0,24	0,22	0,34	0,32
Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Oranı	0,51	0,49	0,48	0,43	0,41

Borç / Özkaynak Oranı (Debt to Equity Ratio)

- Bu oran, şirketin her 1 TL özkaynak için ne kadar borcu olduğunu gösterir.
- 2020–2022 döneminde borç/özkaynak oranı sürekli artış göstermiş ve 2022'de 3,49 ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır."
- 2023'te 1,97 düşmüş; bu düşüş olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.
- Yine de oran 2'nin üzerinde olduğu için şirketin borçla finansman ağırlığı çok yüksek.
- Yüksek borç/özkaynak oranı, riskli kabul edilir çünkü faiz yükü ve borç ödeme baskısı artar.

Özkaynak Oranı (Equity Ratio)

- Toplam varlıkların ne kadarının özkaynakla finanse edildiğini gösterir.
- 2020–2022 arasında %22 olan oran 2023'te %34'e yükselmiştir.
- Bu, şirketin varlıklarının daha az kısmını özkaynakla, daha fazla kısmını borçla finanse ettiğini gösterir. Bu artış, şirketin varlıklarını özkaynakla finanse etme oranında iyileşme olduğunu göstermektedir
- Genel olarak %40'ın altındaki özkaynak oranları, yüksek borçluluğa işaret eder ve risklidir.

Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar Oranı (Short-Term Debt to Total Assets)

- Bu oran, toplam varlıkların ne kadarının kısa vadeli borçlarla finanse edildiğini gösterir.
- %51 gibi bir seviye oldukça yüksektir ve likidite riskini artırır. 2020-2023 yılları arasında baktığımızdan oranın %43 seviyelerine düşmüştür.
- Kısa vadeli yükümlülüklerin bu kadar yüksek olması, işletmenin nakit akışına ciddi bağımlılık gösterdiğini ve faiz/yeniden finansman risklerine açık olduğunu işaret eder.
- Bu oranla birlikte daha önce yorumladığımız likidite oranlarındaki düşüş birlikte değerlendirildiğinde, şirketin kısa vadeli borçlarını karşılamada zorluk yaşama ihtimali artmaktadır.

Tablo 16. Karlılık Oranları

Karlılık Oranları	2020	2021	2022	2023	2024/9.Ay
Brüt Kar Marjı	0,13	0,16	0,14	0,13	0,10
Net Kar Marjı	0,08	0,12	0,11	0,12	0,06
Faaliyet Kar Marjı	0,10	0,13	0,11	0,11	0,05
Özkaynak Karlılığı	0,60	0,87	0,87	0,67	0,25
Aktif Karlılık Oranları	0,17	0,21	0,19	0,23	0,08

Brüt Kar Marjı (Gross Profit Margin)

- 2020: %13
- 2021: %16 (Artış)
- 2022: %14 (Düşüş)
- 2023: %13 (Kısmi toparlanma)
- 2024/9.Ay: %10 (Önemli düşüş)

Yorum:

- Brüt kâr marjı, satış gelirlerinden satılan malın maliyeti çıkarıldıktan sonra kalan kâr oranını gösterir.
- 2021'de önemli bir artış olmuş ancak 2022'de sert bir düşüş yaşanmış.
- 2023'te biraz toparlanmış ama 2024 ilk 9 ayda tekrar önemli oranda düşüş gözleniyor.
- Bu düşüşler, maliyetlerin arttığını, satış fiyatlarının baskı altında kaldığını veya üretim verimliliğinde sorunlar olduğunu gösterebilir.

Net Kar Marjı (Net Profit Margin)

- 2020: %8
- 2021: %12 (Artış)
- 2022: %11 (Düşüş)
- 2023: %12 (Yükseliş)
- 2024/9.Ay: %6 (Düşüş)

Yorum:

- Net kar marjı, şirketin toplam satışlarından elde ettiği net kârın satışlara oranıdır.
- 2021 ve 2023 yıllarında kâr marjı artışı var, ancak 2022 ve 2024'te düşüşler dikkat çekiyor.
- 2024'ün ilk 9 ayında net kâr marjındaki sert düşüş, şirketin kârlılığında belirgin zorluklar yaşadığını gösteriyor.

Faaliyet Kar Marjı (Operating Profit Margin)

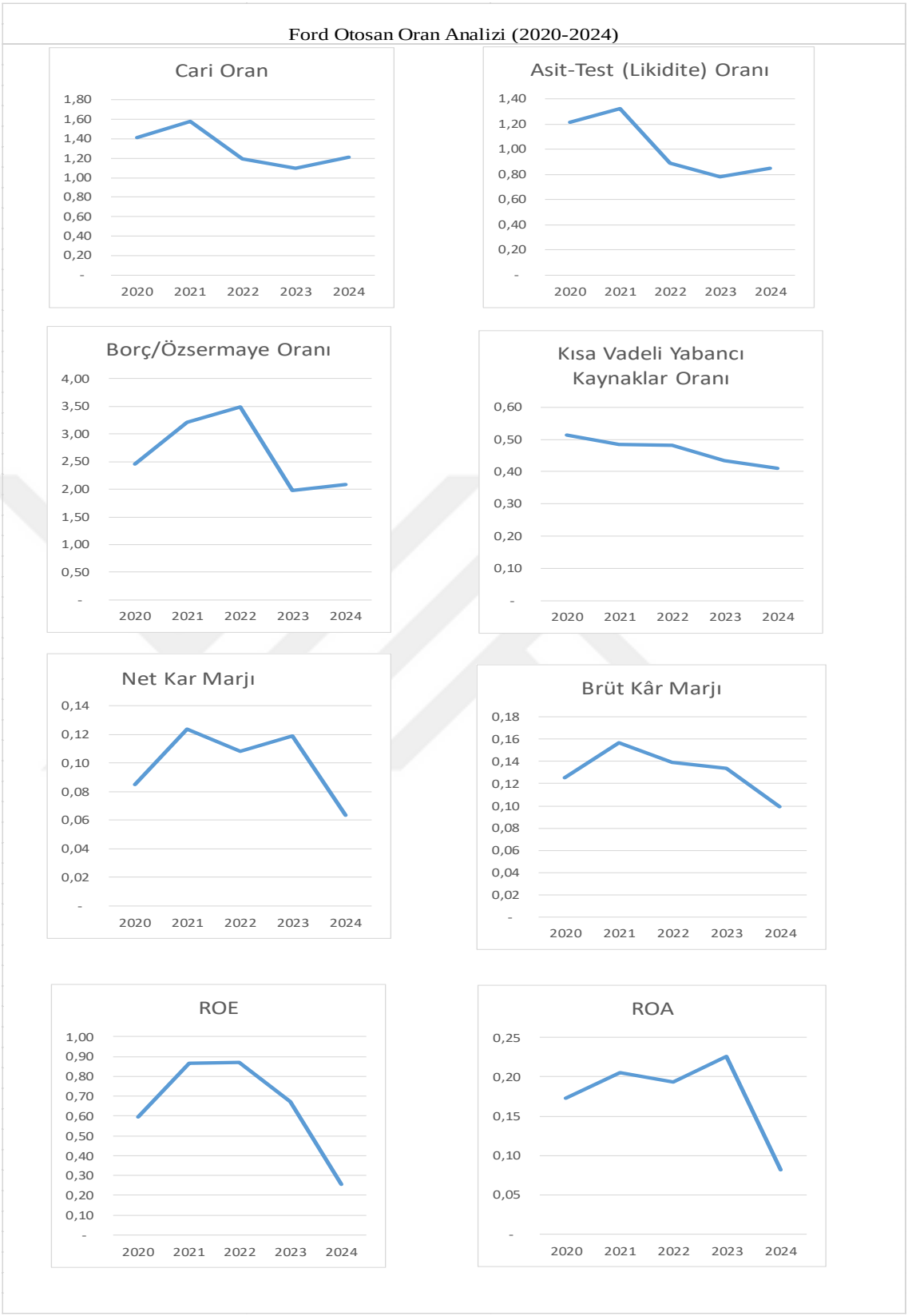
- Faaliyet kar marjı, esas faaliyetlerden elde edilen kârı gösterir.
- 2020 ve 2021'de yükseliş var, 2022'te düşüş yaşanmış.

Özkaynak Karlılığı (Return on Equity - ROE)

- ROE, şirketin özkaynaklarını kullanarak ne kadar kâr ürettiğini gösterir.
- 2020–2022 yılları arasında %60'tan %87'ye yükselmiştir. Bu da özkaynak verimliliğinin güçlendiğini göstermektedir.
- Ancak, önceki finansal yapı verileriyle birlikte düşünürsek, bu yüksek ROE yüksek borçlanmanın (finansal kaldıraç etkisi) bir sonucu olabilir.
- Yani şirket, yüksek borç kullanarak özkaynak getirisini yükseltmiş olabilir.

Aktif Karlılığı (Return on Assets - ROA)

- ROA, şirketin varlıklarını ne kadar etkin kullanarak kâr ettiğini gösterir.
- %17 oranı oldukça iyi bir varlık verimliliği olduğunu ifade eder. 2021-2022 yılları arasında durağan düzeyde devam etmektedir.
- Ancak net kar marjındaki düşüş göz önüne alındığında, bu oran da 2024 yılında önceki yıllara kıyasla azalma eğiliminde olabilir.

Grafik 1. Ford Otasan Finansal Oran Analizi

Ford Otosan'ın 2020–2024 dönemine ait finansal oranları incelendiğinde, şirketin hem operasyonel hem de finansal yapısında çeşitli dönemsel dalgalanmalar olduğu görülmektedir. Bu dönem, pandemi sonrası toparlanma, küresel tedarik zinciri sorunları, yüksek enflasyon ve kur dalgalanmaları gibi birçok makroekonomik unsurun etkisiyle şekillenmiştir. Şirketin bilanço gücü, kârlılık düzeyi ve borçlanma yapısı yıllık bazda önemli sinyaller vermektedir.

Likidite ve Kısa Vadeli Yükümlülükler

İlk olarak cari oran açısından değerlendirme yapıldığında, şirketin kısa vadeli borçlarını dönen varlıklarıyla karşılama kabiliyetinin yıllar içinde azaldığı, ancak son yılda toparlanma eğilimi gösterdiği izlenmektedir. Benzer şekilde, asit-test (likidite) oranı da 2020 ve 2021 yıllarında sırasıyla 1,21 ve 1,33 seviyelerinde pozitif bir görünüm sergilemiş; ancak 2022 ve 2023'te 0,89 ve 0,78'e gerileyerek belirgin bir düşüş kaydetmiştir. 2024 yılında 0,85'e yükselmesi ise kısmi bir toparlanma sinyali vermektedir. Bununla birlikte, bu oran hâlen ideal seviyenin altında olduğundan, şirketin kısa vadeli borçlarını yalnızca nakit ve benzeri varlıklarla karşılama gücünün sınırlı kaldığı; dolayısıyla stoklara olan bağımlılığın devam ettiği anlaşılmaktadır. Bu durum, şirketin nakit akışı yönetimi açısından dikkatle izlenmesi gereken bir risk unsuru oluşturmaktadır.

Borçlanma Yapısı

Ford Otosan'ın borçluluk yapısını ortaya koyan borç/özsermaye oranı, 2020 yılında 2,46 iken, 2021 ve 2022 yıllarında artış göstererek sırasıyla 3,22 ve 3,49 seviyelerine ulaşmıştır. Bu durum, şirketin özsermayeye oranla daha fazla borçla finansman sağladığını ve bu yıllarda borçlanmaya ağırlık verdiğini göstermektedir. Ancak 2023 yılında bu oran 1,97 seviyesine kadar gerileyerek borç yükünün azaltıldığını ya da özsermaye yapısının güçlendiğini ortaya koymuştur. 2024 yılında ise oran bir miktar artarak 2,09 seviyesine yükselmiş; bu da şirketin yeniden borç kullanımını artırmaya başladığını göstermektedir. Bu dalgalı yapı, şirketin finansal kaldıraç stratejisinde dönemsel tercihler yaptığını ve piyasa koşullarına bağlı olarak borçlanma davranışını ayarladığını göstermektedir.

Bununla birlikte, kısa vadeli yabancı kaynaklar oranı incelendiğinde, şirketin bu alandaki borç yükünü yıllar içerisinde kademeli olarak azalttığı görülmektedir. 2020

yılında 0,51 olan oran, 2021'de 0,49, 2022'de 0,48, 2023'te 0,43 ve 2024'te 0,41 seviyelerine gerilemiştir. Bu istikrarlı azalış, Ford Otosan'ın borç vadelerini daha uzun vadeye yayma yönünde bir finansal yapılandırma stratejisi izlediğine ve kısa vadeli yükümlülükler üzerindeki baskıyı azaltmaya çalıştığına işaret etmektedir. Bu durum aynı zamanda şirketin finansal risklerini azaltma çabası olarak da değerlendirilebilir.

Karlılık Göstergeleri ve Performans Değerlendirmesi

Özsermaye kârlılığı (ROE), Ford Otosan'ın finansal performansını en iyi yansıtan oranlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Şirketin 2020 yılında %60 olan ROE oranı, 2021 ve 2022 yıllarında artış göstererek %87 seviyelerine ulaşmış ve bu dönemde özkaynaklarını son derece etkin kullanarak yatırımcısına yüksek düzeyde getiri sağlamıştır. 2023 yılında %67'ye gerileyen bu oran, 2024'te ise %25 seviyesine düşmüştür. Son yıldaki azalmaya rağmen, şirketin geçmiş yıllarda sağladığı yüksek özsermaye getirisi, sürdürülebilir kârlılığa ve operasyonel verimliliğe işaret etmektedir.

Net kâr marjı açısından da benzer bir eğilim gözlemlenmektedir. 2020 yılında %8 olan bu oran, 2021'de %12'ye yükselmiş; 2022'de %11 seviyesine gerileyerek hafif bir düşüş göstermiştir. 2023 yılında yeniden %12 seviyesinde gerçekleşmiş; ancak 2024 yılında %6'ya düşerek önemli bir daralma yaşamıştır. Bu düşüş, özellikle artan üretim maliyetleri, kur dalgalanmaları ve küresel ekonomik belirsizliklerin etkisiyle açıklanabilir. Yönetim tarafından alınacak maliyet kontrol önlemleri ve verimlilik artırıcı stratejilerle bu oranın gelecekte yeniden iyileşmesi mümkündür.

Brüt kâr marjı da kademeli bir düşüş göstermektedir. 2020 yılında %13 olan oran, 2021'de %16'ya yükselmiş; ancak takip eden yıllarda sırasıyla %14, %13 ve %10 seviyelerinde gerçekleşerek azalan bir seyir izlemiştir. Bu durum, satış gelirlerinin maliyetler karşısında giderek eridiğini ve brüt kârlılığın baskı altında kaldığını ortaya koymaktadır.

Aktif kârlılık oranı (ROA) ise 2020 yılında %17 iken, 2021 ve 2022'de artış göstererek sırasıyla %21 ve %19 seviyelerinde gerçekleşmiştir. 2023 yılında %23'e çıkarak zirve yapmış, ancak 2024 yılında %8'e düşerek kayda değer bir gerileme yaşamıştır. Bu durum, şirketin toplam varlıklarını kâra dönüştürme kapasitesinin azaldığını ve kaynak kullanım etkinliğinin zayıfladığını göstermektedir.

3.4.4.2. Araştırmanın Hipotezleri

Kârlılık Üzerine Hipotezler

H1: 2020–2024 döneminde Ford Otosan'ın net kâr marjı, artan ihracat hacmi ve üretim verimliliği sayesinde istatistiksel olarak anlamlı şekilde artmıştır

H2: Dönem boyunca faaliyet kârlılığı, özellikle pandemi sonrası tedarik zinciri normalleşmeleriyle birlikte iyileşmiştir.

Likidite Üzerine Hipotezler

H3: Ford Otosan'ın cari oranı, 2020–2024 arasında değişkenlik göstermiş ancak 2023 itibarıyla pandemi sonrası toparlanmayla birlikte artış eğilimine girmiştir.

H4: Şirketin likidite oranlarındaki değişim, döviz kuru dalgalanmalarına ve faiz politikalarına karşı duyarlıdır.

Finansal Kaldıraç ve Borçluluk Üzerine Hipotezler

H5: Ford Otosan'ın borç/özsermaye oranı 2020–2022 arasında artış göstermiş, ancak 2023 sonrası yüksek faiz ortamında borçlanma azalmıştır.

H6: Şirketin finansal kaldıraç oranı ile faiz oranları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Faaliyet Verimliliği Üzerine Hipotezler

H7: Varlık devir hızı, 2020–2024 arasında üretim teknolojilerindeki iyileştirmeler ve yurt dışı talep sayesinde yükselmiştir.

H8: Stok devir hızı, pandemi dönemindeki tedarik zinciri problemleri nedeniyle 2021'de düşmüş, ancak sonraki yıllarda toparlanmıştır.

Sektörel ve Makroekonomik Etkiler

H9: Makroekonomik belirsizliklerin (döviz kuru oynaklığı, faiz politikaları) Ford Otosan'ın finansal oranları üzerinde anlamlı etkisi olmuştur.

H10: Otomotiv sektöründeki genel büyüme eğilimiyle Ford Otosan'ın satış kârlılığı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vard

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

FORD OTOMOTİV SANAYİ A.Ş. VE SEKTÖR ORTALAMA KARŞILAŞTIRMASI

Bu bölümde, Ford Otosan'ın finansal oranları, otomotiv sektör ortalamalarıyla karşılaştırılacaktır bu karşılaştırmada şirketin oran analizinde, hangi yönlerden güçlü, hangi yönlerden ise gelişmesi gerektiği gözlemlenmiştir. Bu karşılaştırma, özellikle likidite, borçluluk ve kârlılık göstergeleri üzerinden değerlendirilmiştir. Bu karşılaştırmanın verileri FINNET verilerinden otomotiv sektörü ortalamaları alınarak yapılmıştır.

4.1. Sektör Ortalamasının Önemi ve Ortalamaya Dahil Edilen Firmalar Üzerine Değerlendirme

Finansal oranların anlamlı bir biçimde analiz edilebilmesi için karşılaştırmalı değerlendirmeler oldukça önemlidir. Bir şirketin yalnız başına sahip olduğu finansal oranlar, sektör dinamiklerinden bağımsız olarak değerlendirildiğinde yetersiz ve eksik yorumlara yol açabilir. Bu nedenle, sektörel karşılaştırmalar bir işletmenin güçlü ve zayıf yönlerini belirlemede, performansının bağlamsal olarak nasıl konumlandığını ortaya koymada önemli bir araçtır. Bu bağlamda, Ford Otosan'ın 2023/12 ve 2024/09 dönemine ait finansal performansı değerlendirilirken, sektör ortalaması verileriyle karşılaştırılması daha nesnel ve bütüncül bir analiz sunmaktadır.

Bu analizde kullanılan sektör ortalamaları, Türkiye otomotiv sektöründe faaliyet gösteren, halka açık ve üretim/dağıtım faaliyetlerinde bulunan sekiz büyük firma üzerinden oluşturulmuştur. Bu firmalar: Anadolu Isuzu (ASUZU), Doğuş Otomotiv (DOAS), Ford Otosan (FROTO), Karsan Otomotiv (KARSN), Otokar (OTKAR), Tümosan (TMSN), Tofaş (TOASO) ve Türk Traktör (TTRAK) şeklindedir. Her biri sektörün farklı segmentlerinde faaliyet göstermekte olup, farklı ölçeklerde üretim kapasitesine, satış hacmine ve uzmanlık alanlarına sahiptir.

4.2. 2023/12 Dönemi Ford Otosan ve Sektör Ortalamsının Karşılaştırması

	FORD OTOSAN 2023/12	SEKTÖR ORTALAMASI 2023/12
Cari Oran	1,09	1,21
Asit-Test Oranı	0,78	0,61
Borç/Özsermaye Oranı	1,97	94,46
Faaliyet Kar Marjı	0,10	2,11
Net Kar Marjı	0,11	3,47
Brüt Kâr Marjı	0,13	14,68
ROE	0,67	1,62
ROA	0,22	0,84

Likidite Oranları

Cari Oran; Ford Otosan'ın cari oranı, sektör ortalamasının altında yer almaktadır. Cari oran, dönen varlıkların kısa vadeli borçlara oranı olup işletmenin kısa vadeli yükümlülüklerini ödeme gücünü gösterir. Ford Otosan'ın bu orandaki görece düşük performansı, kısa vadeli borçlarının dönen varlıklarına kıyasla daha fazla olduğunu veya nakit döngüsünü sektör ortalamasına göre daha agresif yönettiğini düşündürmektedir.

Asit-Test Oranı; Asit-test oranı ise stokların likit olmayan yapısından arındırılmış, daha seçici bir likidite göstergesidir. Bu göstergede Ford Otosan sektör ortalamasının üzerinde yer alarak, stoklara bağımlı kalmaksızın kısa vadeli borçlarını ödeme açısından sektörün üzerinde bir performans sergilemiştir**.** Bu durum, işletmenin daha sağlam bir likit yapı ile faaliyetlerini sürdürdüğünü göstermektedir.

Borçluluk

Bu oran, işletmenin kullandığı finansmanın ne kadarının borçtan, ne kadarının özkaynaklardan sağlandığını gösterir. Sektör ortalamasının 94,46 gibi oldukça yüksek bir seviyede olması, otomotiv sektöründe borçlanma eğiliminin son derece yüksek olduğunu, şirketlerin özkaynak yapılarına kıyasla aşırı borçlandıklarını ortaya koymaktadır.

Buna karşın Ford Otosan'ın borç/özsermaye oranı yalnızca 1,97'dir. Bu oran, sektörle karşılaştırıldığında olağanüstü bir avantaj göstermektedir. Ford Otosan, özkaynaklarını daha etkin kullanan, daha az borçlanan ve dolayısıyla finansal risklerini

sektör ortalamasına göre çok daha iyi yöneten bir yapıdadır**.** Bu yapı, ekonomik belirsizlik dönemlerinde Ford Otosan'a önemli bir direnç kazandırmaktadır.

Karlılık Oranları

Faaliyet Kâr Marjı; Ford Otosan'ın faaliyet kâr marjı sektör ortalamasının oldukça altında kalmıştır. Bu oran, şirketin esas faaliyetlerinden elde ettiği kârlılığı gösterir ve operasyonel verimliliği değerlendirmek için kritik önemdedir. Ford Otosan'ın sektöre göre düşük faaliyet kârlılığı; hammadde maliyetleri, işçilik giderleri, enerji fiyatları gibi unsurların satışlara oranla daha fazla arttığını; dolayısıyla operasyonel düzeyde maliyet baskısı yaşandığını düşündürmektedir.

Brüt Kâr Marjı; Benzer şekilde brüt kâr marjı da sektör ortalamasının altında kalmıştır. Brüt kâr marjı, satışların maliyeti dışındaki brüt kazancı ifade eder. Bu durum, üretim sürecinde maliyetlerin artması, tedarik zinciri baskıları veya satış fiyatlarının rekabet dolayısıyla sınırlı kalması gibi faktörlerden kaynaklanabilir.

Net Kâr Marjı; Net kâr marjı, işletmenin tüm giderler düşüldükten sonra elde ettiği nihai kârlılığı gösterir. Burada da sektör ortalamasına kıyasla önemli ölçüde düşük bir performans söz konusudur. Ford Otosan'ın düşük net kârlılığı, operasyonel giderlerin yanı sıra yüksek finansman maliyetleri, vergi yükü veya tek seferlik zarar kalemlerinden etkilenmiş olabilir.

ROE - Özkaynak Karlılığı;Ford Otosan'ın ortaklarına sağladığı getiri sektöre göre oldukça düşüktür. Bu oran, hissedarlara sağlanan getirinin düşük kaldığını, özkaynakların istenilen düzeyde katma değer üretemediğini gösterir.

ROA - Aktif Karlılığı; Toplam varlıkların yaratmış olduğu kâr düzeyi de sektör ortalamasının altındadır. Ford Otosan, sahip olduğu tüm varlıkları sektör şirketlerine kıyasla daha düşük bir etkinlikle kullanmaktadır.

2023 yılı sonunda yapılan finansal oranlar analizine göre Ford Otosan, sektöre göre daha sağlam bir sermaye yapısına ve güçlü bir likidite pozisyonuna sahip olmakla birlikte, kârlılık ve verimlilik açısından önemli ölçüde zayıf bir performans sergilemiştir**.** Likidite tarafında özellikle asit-test oranının sektör ortalamasının üzerinde olması, kısa vadeli borçlarını hızlı biçimde karşılama kapasitesinin iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Cari oranı ortalamanın altında kalmasına rağmen, nakit benzeri ve stok dışı varlıklarla borçların karşılanabilir olması önemli bir

avantajdır. Borçluluk açısından Ford Otosan sektör ortalamasının çok altında bir borç/özsermaye oranına sahiptir. Bu durum, firmanın dış kaynaklara daha az bağımlı olduğunu ve finansal riskleri daha başarılı şekilde yönettiğini göstermektedir. Özellikle otomotiv sektöründe görülen yüksek borçlanma eğiliminin aksine, Ford Otosan'ın bu noktadaki temkinli ve disiplinli mali yönetimi, şirketin güçlü yönlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, faaliyet kârlılığı, brüt ve net kâr marjı gibi oranların sektör ortalamasının altında kalması, Ford Otosan'ın operasyonel verimlilik açısından zayıflık yaşadığını ortaya koymaktadır. Satış hacimlerinde durağanlık, yüksek üretim maliyetleri, döviz kuru oynaklığı ve finansal giderlerin artması bu duruma neden olmuş olabilir. Son olarak, ROE ve ROA oranlarının da düşük seyretmesi, hem özkaynakların hem de varlıkların yeterli düzeyde getiri sağlayamadığını göstermektedir. Bu durum, hem yatırımcılar açısından hem de kaynak kullanım etkinliği bakımından iyileştirme alanlarının bulunduğuna işaret eder.

Ford Otosan, finansal sağlamlık ve risk yönetimi açısından sektöre göre daha güçlü bir yapıya sahip olmakla birlikte, faaliyet kârlılığı ve kaynak kullanım etkinliği açısından sektörün gerisinde kalmaktadır**.** Bu çelişki, şirketin stratejik kararlarında yeni bir denge arayışına girmesini gerekli kılabilir. Özellikle operasyonel verimliliği artıracak, maliyetleri azaltacak ve kaynak kullanımını daha etkin hale getirecek politikalarla Ford Otosan, uzun vadede sektördeki liderliğini sürdürebilir ve yatırımcılarına daha yüksek getiriler sağlayabilir.

4.3. 2024/09 Dönemi Ford Otosan ve Sektör Ortalamsının Karşılaştırması

	FORD OTOSAN 2024/09	SEKTÖR ORTALAMASI 2024/09
Cari Oran	1,21	1,37
Asit-Test Oranı	0,85	0,68
Borç/Özsermaye Oranı	2,09	91,67
Faaliyet Kar Marjı	0,05	4,69
Net Kar Marjı	0,06	3,83
Brüt Kâr Marjı	0,09	14,65
ROE	0,25	10,09
ROA	0,08	5,56

Ford Otosan ve Sektör Oranlarının Karşılaştırmalı Analizi (2024/09)

2024 yılı Eylül dönemi itibariyle Ford Otosan'ın finansal oranları, otomotiv sektör ortalamalarıyla karşılaştırıldığında bazı yönlerden güçlü, bazı yönlerden ise gelişmesi gerektiği gözlemlenmiştir. Bu karşılaştırma, özellikle likidite, borçluluk ve kârlılık göstergeleri üzerinden değerlendirilmiştir.

Likidite Oranları

Ford Otosan'ın cari oranı 1,21 iken sektör ortalaması 1,37'dir. Bu oran, Ford Otosan'ın kısa vadeli borçlarını ödemede, sektör ortalamasının altında bir likiditeye sahip olduğunu göstermektedir. Ancak bu durum işletmenin likidite yönetiminde daha sıkı bir politika izlediğini de gösterebilir. Asit-test oranı açısından Ford Otosan 0,85 ile sektör ortalaması olan 0,68'in üzerindedir. Asit-test oranı, stoklar hariç, kısa vadeli borçları ödeme gücünü gösterdiği için bu veri, şirketin nakit benzeri ve likit varlıklarıyla borçlarını daha rahat karşıladığı anlaşılmaktadır. Bu durum, stoklara fazla bağımlı olmadan daha sağlıklı bir işletme yapısını işaret etmektedir.

Borçluluk Oranı

Borç/Özsermaye oranı, Ford Otosan'da 2,09 iken sektör ortalaması yaklaşık 0,91 seviyesindedir. Bu durum, Ford Otosan'ın sektör ortalamasına kıyasla çok daha fazla borç kullandığını ve finansman yapısında borcun önemli bir yer kapladığını gösterir.

Riskin arttığı ancak aynı zamanda kârın da büyüme potansiyeline sahip olduğu bir yapıyı işaret etmektedir. Yüksek borç oranı, faiz yükü ve finansal riskin artmasına neden olabilir; ancak etkin bir borç yönetimiyle bu durum kaldıraç etkisi yaratabilir.

Karlılık Oranları

Ford Otosan'ın faaliyet kâr marjı %5 ile sektör ortalaması olan %4,69'un biraz üzerindedir. Bu oran, şirketin ana faaliyetlerinden elde ettiği kârlılığın sektöre kıyasla daha iyi olduğunu göstermektedir. Net kâr marjı açısından da Ford Otosan %6 ile sektör ortalaması olan %3,83'ün oldukça üzerindedir. Bu durum, Ford Otosan'ın hem faaliyet verimliliğinin hem de genel kârlılık yapısının sektör ortalamasına göre daha güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak brüt kâr marjı açısından değerlendirildiğinde, Ford Otosan %9'luk oran ile sektör ortalaması olan %14,65'in gerisindedir. Bu durum, satışların maliyetinin sektöre kıyasla daha yüksek olduğunu veya fiyat belirleme stratejisinin rekabetçi nedenlerle daha düşük marjlarla çalıştığını gösterebilir. Bu zayıflık, faaliyet giderlerinin iyi yönetilmesiyle net kâr marjında tolere ediliyor olabilir. Önemli kârlılık göstergelerinden biri olan ROE (Özkaynak Kârlılığı**)** oranı, Ford Otosan'da %25 iken sektör ortalaması %10,09'dur. Bu, şirketin özkaynaklarını kullanarak sektörün iki katından fazla kârlılık sağladığını göstermektedir. Özellikle yatırımcılar açısından bu durum oldukça olumlu bir göstergedir. Benzer şekilde ROA (Aktif Kârlılık Oranı) da Ford Otosan için %8 iken sektör ortalaması %5,56'dır. Bu oran, şirketin varlıklarını etkin bir şekilde kullanarak daha yüksek düzeyde getiri sağladığını göstermektedir.

Ford Otosan, sektöre kıyasla daha düşük likiditeye ve daha yüksek borçluluğa sahip bir yapı sergilemektedir. Ancak buna rağmen, faaliyet kârlılığı, net kârlılık ve özellikle özkaynak ve varlık kârlılığı gibi önemli göstergelerde sektörün oldukça üzerinde performans göstermektedir. Bu durum, şirketin finansal kaldıraç etkisini iyi yönettiğini ve mevcut kaynaklarıyla yüksek düzeyde verimlilik sağladığını göstermektedir. Brüt kâr marjının düşük olması, satış maliyetleri veya rekabet stratejileri açısından incelenmesi gereken bir alandır. Ancak bu zayıflığa rağmen operasyonel ve net kârın sektör ortalamasının üzerinde olması, güçlü maliyet yönetimi ve gelir artırma kapasitesinin iyi olduğunu işaret etmektedir.

Sonuç olarak, Ford Otosan'ın 2024/09 dönemi performansı; yüksek borçluluğa rağmen güçlü kârlılık oranları ve verimli varlık kullanımı ile sektör ortalamasının

üzerinde bir performans sergilemektedir. Stratejik borç yönetimi, etkili maliyet kontrolü, yüksek operasyonel verimlilik ve güçlü kârlılık oranlarıyla sektör ortalamasının oldukça üzerinde bir başarıyı temsil etmektedir. Bu veriler, Ford Otosan'ın mevcut finansal yapısının sürdürülebilirliği ve büyüme potansiyeli oldukça yüksek görülmektedir. Ancak, şirketin rekabet avantajını sürdürmesi için brüt kâr marjı gibi nispeten zayıf kalan alanlarda iyileştirmeler yapması ve likidite risklerini daha da azaltacak adımlar atması, uzun vadeli başarıyı güçlendirecektir.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Sonuç

Likidite ve Borçluluk: 2020'den 2024'e doğru cari oran ve likidite oranında dalgalanmalar gözlemlenmektedir. 2024'te cari oran 1,21'e yükselirken, likidite oranı 0,85'ye çıkmıştır. Bu, şirketin kısa vadeli yükümlülüklerini karşılama kapasitesinde bir iyileşme olduğunu gösterebilir.

- **Borçluluk:** Net finansal borç/maddi özkaynak oranı 2020'de negatifken (net nakit pozisyonu), 2021 ve sonrasında artış göstermiştir. 2024 yılına ait bu oran raporda belirtilmemiştir.
- **Karlılık:** Özsermaye kârlılığı (ROE) 2021'de zirve yapmış, 2022'de düşmüş, ancak 2023'te tekrar yükselmiştir. 2024'te ise %50,4'e gerilemiştir. Net kâr marjı da benzer bir dalgalanma göstermiştir.
- **Marjlar:** Brüt kâr, FAVÖK ve faaliyet kâr marjlarında 2021'deki yüksek seviyelerden sonra 2022'de düşüş, 2023'te ise toparlanma görülmektedir. 2024'te bu marjlar tekrar düşüş göstermiştir.

Bu çalışmada, Türkiye otomotiv sektörünün öncü firmalarından biri olan Ford Otosan'ın 2020–2024 yılları arasındaki finansal oranları analiz edilmiştir. Temel olarak likidite, finansal yapı ve kârlılık oranları üzerinden yapılan bu analizle şirketin finansal gücü, risk seviyesi ve performans eğilimi ortaya konmaya çalışılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, Ford Otosan'ın son beş yıllık dönemde dalgalı fakat genel olarak güçlü bir finansal performans sergilediği gözlemlenmiştir.

İlk olarak şirketin likidite oranları incelendiğinde, 2020 yılında cari oran 1,41 ve likidite oranı 1,13 seviyesindeyken, bu oranların 2023 yılına kadar kademeli olarak gerilediği, 2024 yılı itibarıyla ise sınırlı bir toparlanma sinyali verdiği görülmüştür. 2023 yılında cari oran 1,09 ve likidite oranı 0,68'e kadar düşmüş; bu durum şirketin kısa vadeli borçlarını ödeme kabiliyetinin sınırlı hale geldiğini göstermiştir. 2024 yılı ilk 9 aylık verilerine göre ise cari oran 1,21'e, likidite oranı ise 0,85'ye yükselmiştir. Bu toparlanma olumlu bir sinyal olmakla birlikte, oranların ideal seviyelerin altında kalması şirketin likidite riskine açık olduğunu düşündürmektedir.

Finansal yapı oranları açısından değerlendirildiğinde, şirketin borçlanma eğiliminde 2020 sonrası belirgin bir artış gözlemlenmiştir. 2020 yılında net finansal borç/maddi öz kaynak oranı -0,01 ile Ford Otosan'ın neredeyse borçsuz olduğunu gösterirken, 2021 yılında bu oran 0,56'ya, 2022 yılında ise 1,22'ye yükselmiştir. 2023 yılında bu oran 1,10 seviyesinde seyretmiştir. Bu gelişme, şirketin yatırımlarını finanse ederken borç kullanımına yöneldiğini, ancak bu durumun uzun vadede finansal yük oluşturabileceğini göstermektedir. Toplam borcun toplam varlıklara oranı da 2020 yılında 0,71 seviyesinde iken, 2023'te 0,66'ya gerilemiş, 2024 yılı itibarıyla yeniden 0,68'e yükselmiştir. Bu tablo, şirketin borçla büyümeye devam ettiğini, ancak borç seviyesini kontrol altında tutmaya çalıştığını ortaya koymaktadır.

Kârlılık oranları ise Ford Otosan'ın en güçlü olduğu alanlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Öz kaynak kârlılığı (ROE) 2021 yılında %86,7 gibi oldukça yüksek bir seviyeye ulaşmış, 2022'de düşse de 2023 yılında %67,2 ile tekrar yükselmiştir. 2024 yılının ilk dokuz aylık döneminde ROE %50,4 olarak hesaplanmıştır. Bu oran, şirketin öz kaynaklarını etkin bir şekilde kullanarak yüksek düzeyde kârlılık üretebildiğini göstermektedir. Net kâr marjı ve brüt kâr marjı açısından da benzer bir eğilim gözlemlenmiştir. 2021 yılında net kâr marjı %12,4 seviyesindeyken, 2022'de %8,6'ya düşmüş, 2023'te %11,9 ile yeniden yükselmiştir. 2024 yılında ise ilk dokuz aylık dönemde %6,3 seviyesinde kalmıştır. Bu oranlar, şirketin dönemsel olarak değişen maliyetler ve piyasa koşullarına rağmen genel anlamda güçlü bir kârlılık seviyesini koruduğunu ortaya koymaktadır.

Özellikle 2021 yılı, tüm oranlar açısından dikkat çekici bir performansın sergilendiği bir yıl olmuştur. Bunun temel nedenleri arasında küresel otomotiv sektöründeki talep artışı, döviz kurlarındaki hareketlilikten elde edilen avantajlar ve iç pazardaki genişleme eğilimi yer almaktadır. 2022 yılında ise hem küresel hem de yerel ekonomik daralma, artan maliyetler ve enflasyonist baskılar kârlılıkta belirgin bir düşüşe neden olmuştur. 2023 yılında şirket, hem iç pazarda hem de ihracatta gösterdiği esnek stratejik hamlelerle toparlanma sürecine girmiştir. 2024 yılı verileri ise henüz yılın tamamı değerlendirilmediği için sınırlı bir analiz imkânı sunmaktadır, ancak ilk dokuz aylık veriler dikkate alındığında hem likidite hem de marjlarda bir miktar zayıflama olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, Ford Otosan 2020–2024 yılları arasında genel anlamda güçlü ve istikrarlı bir finansal yapı sergilemiş, özellikle 2021 ve 2023 yıllarında yüksek kârlılık oranlarıyla dikkat çekmiştir. Bununla birlikte, şirketin borçluluk oranlarında yaşanan artış ve likidite oranlarındaki düşüş, potansiyel finansal riskleri beraberinde getirmektedir. Şirketin gelecek dönemlerde kârlılık düzeyini koruması için maliyet kontrolüne, borç yönetimine ve likidite yapısının güçlendirilmesine odaklanması gerektiği düşünülmektedir.

Bu bağlamda, Ford Otosan örneği, Türkiye'deki büyük ölçekli sanayi şirketlerinin finansal dayanıklılığını, kriz dönemlerine karşı stratejik esnekliklerini ve kârlılığı koruma becerilerini göstermesi açısından anlamlı bir örnek teşkil etmektedir. Aynı zamanda bu analiz, yatırımcılar, finans yöneticileri ve akademik çevreler için şirketin finansal gidişatını anlamada önemli bir referans niteliği taşımaktadır.

Öneriler

Ford Otosan'ın son beş yıllık finansal görünümüne dayanarak aşağıdaki önerilerde bulunmak mümkündür:

1- Likidite yönetimi güçlendirilmeli: 2022 ve 2023 yıllarında düşen cari ve likidite oranları, şirketin kısa vadeli yükümlülüklerini karşılama kapasitesinin sınırlandığını göstermektedir. Bu bağlamda, işletme sermayesi yönetimi iyileştirilmeli, stok ve alacak devir hızları optimize edilmelidir.

2- Borçlanma stratejisi gözden geçirilmeli: 2020 sonrası artan borçluluk, yatırım finansmanı açısından anlaşılır olsa da, özellikle faiz oranlarındaki olası yükselişler şirketin mali yükünü artırabilir. Bu nedenle, borç/özsermaye dengesinin sürdürülebilir seviyelerde tutulması önerilmektedir.

3- Kârlılığı korumaya yönelik maliyet kontrolü artırılmalı: 2024 yılında marjlarda gözlemlenen daralma, maliyet baskısının yeniden arttığını düşündürmektedir. Bu noktada, özellikle üretim maliyetlerinin sıkı takibi, verimliliğin artırılması ve katma değeri yüksek ürün geliştirmeye odaklanılması önemlidir.

4- İhracat stratejileri çeşitlendirilmeli: Global pazarlarda yaşanabilecek dalgalanmalara karşı, Ford Otosan'ın ihracat pazarlarını çeşitlendirmesi ve yeni pazarlara açılması, döviz bazlı gelirlerini daha istikrarlı hale getirebilir.

5- Yatırımcı iletişimi güçlendirilmeli: Şirketin güçlü finansal yapısı ve yüksek kârlılığı, yatırımcılar için cazip bir ortam oluşturmaktadır. Ancak bu avantajın sürdürülebilmesi için şeffaf raporlama, düzenli bilgilendirme ve sürdürülebilirlik odaklı politikalar geliştirilmelidir.

6- Dijital dönüşüm süreçleri hızlandırılmalı: Üretimden satışa kadar tüm süreçlerde dijital teknolojilerin daha etkin kullanımı, operasyonel verimliliği artıracak ve rekabet avantajı sağlayacaktır. Özellikle veri analitiği, otomasyon ve yapay zeka uygulamalarına yatırım yapılmalıdır.

7- Ar-Ge faaliyetleri artırılmalı: Ford Otosan'ın ürün çeşitliliğini artırması ve elektrikli/hibrit araç segmentinde liderlik pozisyonunu koruması için araştırma-geliştirme faaliyetlerine daha fazla kaynak ayırması gerekmektedir. Bu, hem iç pazarda hem de ihracat pazarlarında rekabet gücünü artıracaktır.

8- Sürdürülebilirlik hedefleri netleştirilmeli: Karbon nötr üretim, çevre dostu teknolojiler ve sosyal sorumluluk projeleri doğrultusunda somut ve ölçülebilir hedefler konulmalıdır. Bu yaklaşım, uzun vadeli marka değeri ve çevresel uyumluluk açısından büyük önem taşımaktadır.

9- Sektörel iş birlikleri ve stratejik ortaklıklar geliştirilmeli: Tedarik zinciri verimliliği ve teknoloji paylaşımı açısından otomotiv sektöründeki yerli ve yabancı aktörlerle daha fazla iş birliği yapılması, şirketin esnekliğini ve dayanıklılığını artıracaktır.

KAYNAKÇA

Akdoğan, N. ve Tenker, N. (2005). *Finansal tablolar ve mali analiz teknikleri* (10. baskı). Gazi Kitabevi.

Anlı, A. (2020). *Bankalarda kredi tahsislerinde kullanılan mali analiz yöntemleri ve Türk Eximbank uygulaması,* Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi

Avcı, E. ve Yalçın, Z. (2024). Muhasebe okulları ve muhasebe defter sistemlerinin 13. yüzyıldan itibaren tarihsel gelişimi, *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, *8*(2), 397–409. https://doi.org/10.47525/ulasbid.1473872

Aytekin, A. (2009). *Finansal tabloların okunması ve yorumlanması,* Siyasal Kitapevi.

Aytekin, S. ve Erol, A. F. (2018). Finansal performans kurumsal sürdürülebilirlik performansının temel belirleyicisi midir? BIST sürdürülebilirlik endeksinde ARAS yöntemi ile bir uygulama, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (22), 869–886.

Azgın, N. ve Başar, A. B. (2016). İşletme performansının ölçülmesinde nakit akış analizlerinin esasları ve Borsa İstanbul perakende sektörü üzerine bir araştırma, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *(23),* 779–804. https://doi.org/10.14520/adyusbd.53637

Bayrak, S. (2011) Tekdüzen hesap planı ve UFRS'ye göre Hazırlanan finansal tabloların mali analizlerindeki farklılıklar, Yükseklisans Tezi, Sakarya Üniversitesi

Bayri, O. (2010). Tekdüzen muhasebe sistemine ve Türkiye muhasebe - finansal raporlama standartlarına göre gelir tablolarının biçimsel yapısı, kapsamı ve içeriğinin karşılaştırmalı analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi, (47),* 95–110.

Berk, N. (2020). *Finansal yönetim* (13. baskı), Türkmen Kitabevi.

Beycan, M. (2011). Faaliyet devir hızı rasyolarının hesaplanmasında özellikli durumlar ve uygulamada yaşanan sorunlar, *Journal of Accounting and Taxation Studies*, *4*(1), 81–102.

Bilici, N. (2019). Turizm sektörünün finansal performansının oran analizi ve TOPSIS yöntemiyle değerlendirilmesi, A*tatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *23*(1), 173–194.

Çabuk, A. (2019). Finansal tablolar analizi, In S. Önce (Ed.), *Finansal tablolar analizi* (s. 48–52). Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2996.

Çalışkan, Y. (2022). Hazine taşınmazları üzerinde tesis edilen irtifak hakkı veya kullanma izni için hasılat payının hesaplanmasının gelir tablosu kalemleri açısından incelenmesi, *JOEEP: Journal of Emerging Economies and Policy*, *7*(2), 555–564.

Canan, C. (2024). Hisse Senedi Getirilerini Etkileyen Mikro ve Makro Faktörlerin İncelenmesi: BİST İmalat Sektörü Üzerine Bir Uygulama, İstanbul Gelişim Üniversitesi, 29-34.

Çelebi, E. (2000). Yatırım analizlerinin ülke yatırımlarına etkinliği ve 1999 Türkiye ekonomisi görünümü, *Doğuş Üniversitesi Dergisi, 1*(1), 43–78.

Demirhan, D. (2022). İmalat ve hizmet sektörlerinde kârlılık oranlarını etkileyen faktörlerin analizi, *Muhasebe ve Finansman Dergisi, (94),* 31–52.

Elmas, B ve Gözel, M. (2020). Sermaye yapısı ve firma performansı ilişkisi: BIST otomotiv sektörü üzerine ampirik bir çalışma, *Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4*(2), 219–235.

Eren, M. V. ve Çütcü, İ. (2018). Küreselleşmenin ekonomik büyümeye etkisi: Türkiye üzerine ekonometrik bir analiz, *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, *6*(1), 47–61.

Ertuğrul, Ç. (2010). *İşletmelerde mali analiz, Gazi Kitapevi*

Fınnet Plus (2025) (https://www.finnet2000.com/f2000plus/FinansalAnaliz/SektorOranAnalizleri) 17.06.2025

Ford Otasan (2020). (https://www.fordotosan.com.tr/en/investors/stock-chart) 15.02.2023

Ford Otosan (2021) (https://www.fordotosan.com.tr/tr/yatirimcilar/finansal-raporlar/finansal-raporlar) 21.02.2023

Ford Otosan (2022) (https://www.fordotosan.com.tr/tr/yatirimcilar/finansal-raporlar/finansal-raporlar) 21.02.2023

Ford Otosan (2023) (https://www.fordotosan.com.tr/tr/yatirimcilar/finansal-raporlar/finansal-raporlar) 21.02.2023

Ford Otosan (2024) (https://www.fordotosan.com.tr/tr/yatirimcilar/finansal-raporlar/finansal-raporlar) 21.02.2023

Ford Otosan. (2025) *Ford Otosan hakkında*. (https://www.fordotosan.com.tr/tr/kurumsal/ford-otosan-hakkinda) 11.02.2025

Gökçen, G. (2021). Faizsiz finans ve muhasebe standartları (FFMS) kapsamında düzenlenen finansal tabloların incelenmesi ve Türkiye finansal raporlama standartları (TFRS) / Türkiye muhasebe standartları (TMS) ile karşılaştırılması, *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(3), 552–565.*

Güçlü, F. (2010). UFRS mali tablo düzenleme ilkelerine göre tespit edilen kâr rakamı üzerinden düzenlenen kâr dağıtım tablosu, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 59(2),* 263–305.

İnel, M. N. Armutlulu, İ. H. (2016). Belirsizlik ortamında fuzzy finansal oranlarla karar verme, *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, *38*(2), 129–145.

Karadeniz, E ve Kahiloğulları, S. (2015). Halka açık konaklama şirketlerinin finansal yapılarının analizi: Uluslararası bir karşılaştırma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *5*(2), 531–548.

Karadeniz, E., Beyazgül, M., Dalak, S. ve Günay, F. (2017). Investigation of Turkish Tourism Sectors' Financial Performance by Vertical Analysis Method: A Research On BIST Tourism Companies and CBRT Company Accounts. Sosyoekonomi, 25(32), 105-119.

Karadeniz, E., Koşan, L., Beyazgül, M. ve Dalak, S. (2016). Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri alt sektörünün çl.ek temelinde fon akım anakizi: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Sektör Bilançoları Üzerine Bir Araştırma, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25(3), 257-272.

Örerler, E. O. (2005). Finansal değerlendirme açısından finansal tabloların şeffaflığı, *Muhasebe ve Denetime Bakış*, *(15),* 1–8.

Özyürek, H. ve Erdoğan, E. (2011). Finansal kurumlarda mali analiz ve bir uygulama. *Ekonomi Bilimleri Dergisi, 3*(2), 229–238.

Yiğiter, Ş. Y. ve Özkan, E. (2024). BIST imalat sektöründe yer alan işletmelerin finansal performanslarının değerlendirilmesi. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *6*(1), 15–36.

Yılmaz, B. B. (2009). Muhasebe tekniği yönünden borca batıklık bilançosu ile yıllık bilanço'nun karşılaştırılması. *Öneri Dergisi, 8*(32), 147–158.

Yoloğlu, Z. (2021). Finansal performansın oran analizi ile ölçülmesi: Teknoloji sektöründe faaliyet gösteren firmalar üzerine ampirik bir uygulama. *Bulletin of Economic Theory and Analysis*, *6*(2), 27–53.